

บทที่ 1 บทนำ

วรรณกรรม (Literature)

วรรณกรรมเป็นเครื่องแสดงอารยธรรมของสังคม และเป็นเสมือนกระจกเงาฉายให้เห็นความคิด ชีวิต และพฤติกรรมของมนุษย์ ดังจะเห็นได้จากวรรณกรรมเก่าในประวัติศาสตร์คดีของไทยและของโลก รวมถึงวรรณกรรมปัจจุบัน งานวรรณกรรมไทยถือเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ มีเอกลักษณ์ที่แสดงออกทางภาษาเฉพาะชนชาติ แม้ว่าวันเวลาจะผ่านไปหรือกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกตะวันตกจะเข้ามา ความประณีตบรรจงในการใช้ภาษาเรียบเรียงถ้อยคำเป็นบทกวี กาพย์ กลอน ฉันท์ ที่สอดแทรกความหมายลึกซึ้งชวนให้ผู้อ่านจินตนาการและติดตามเรื่องราว งานประพันธ์บางประเภทอาจดูเป็นเรื่องที่เข้าใจยากสำหรับผู้ที่ไม่ได้ศึกษา แต่ก็มีงานวรรณกรรมทั่วไปที่เหมาะสมตามความสนใจ การบอกเล่าของคนสมัยก่อนได้ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการบันทึกและถ่ายทอดเรื่องราว รวมทั้งแฝงความคิดทั้งในส่วนที่เป็นจริงเข้ากับส่วนที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อแต่งแต้มสีสันให้กับประเภทของงานวรรณกรรมนั้น ๆ ตำนานการ เกิดวรรณคดีของแต่ละชนชาติ ส่วนใหญ่จะมีเค้ามูลความจริงมาจาก ความเชื่อ ค่านิยม และ สภาพแวดล้อมรอบตัว

วรรณกรรม (Literature) หมายถึง วรรณคดีหรือศิลปะ ที่เป็นผลงานอันเกิดจากการคิด และจินตนาการแล้วเรียบเรียง นำมาบอกเล่า บันทึก ขับร้อง หรือสื่อออกมาด้วยกลวิธีต่าง ๆ โดยทั่วไปแล้ว จะแบ่งวรรณกรรมเป็น 2 ประเภท คือ วรรณกรรมลายลักษณ์ คือวรรณกรรมที่บันทึกเป็นตัวหนังสือ และวรรณกรรมมุขปาฐะ อันได้แก่ วรรณกรรมที่เล่าด้วยปาก ไม่ได้จดบันทึก วรรณกรรมที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งได้ดีเรียกว่า "วรรณคดี" สำหรับวรรณคดีนั้นต้องเป็นวรรณกรรม แต่วรรณกรรมไม่จำเป็นต้องเป็นวรรณคดี

คำนิยาม "วรรณกรรม คือภาษาศิลป์ ที่สร้างจินตนาการ ให้อารมณ์ ให้ความรู้และความเพลิดเพลิน" ซึ่งปัจจุบันวรรณกรรมมุ่งเน้นที่ความรู้ และความเพลิดเพลินของผู้อ่าน ส่วนภาษาศิลป์นั้นจะเป็นแบบใดก็ได้ วรรณกรรมมีความหมายครอบคลุมถึงงานเขียนต่างๆดังต่อไปนี้

1) งานเขียนทั่วไป เป็นงานที่ไม่จำเป็นต้องศิลปะหรือกลวิธีในการเขียน เช่น ตำรา เอกสารทางวิชาการ เป็นต้น

2) งานเขียนที่ต้องมีคุณค่าทางวรรณศิลป์ จะเป็นงานเขียนประเภทใดก็ได้ แต่ต้องแต่งอย่างมีศิลปะมีความประณีตงดงาม มีกลวิธีสร้างอารมณ์สะเทือนใจ และทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตาม งานเขียนที่มีคุณค่าทางวรรณศิลป์เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น บทละคร บทความ สารคดี เป็นต้น

ดังนั้นวรรณกรรมจึงมีความหมายที่กว้างกว่าวรรณคดี ซึ่งมีความหมายครอบคลุมงานเขียนทุกชนิดด้วยเหตุนี้ วรรณกรรมจึงมีความหมายครอบคลุมกว้าง ถึงประวัติ นิทาน ตำนาน เรื่องเล่า ขำขัน เรื่องสั้น นวนิยาย บทเพลง คำคม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการบัญญัติคำราชาศัพท์ คำสุภาพ ขึ้นมาใช้ได้อย่างเหมาะสม แสดงให้เห็นวัฒนธรรมที่เป็นเลิศทางการใช้ภาษาที่ควรดำรงและยึดถือต่อไป ผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรม เรียกว่า นักเขียน นักประพันธ์ หรือ กวี (Writer or Poet)

วรรณกรรมเยาวชน (อังกฤษ: Young-adult fiction; บางครั้งเรียกย่อว่า YA fiction หรือ YA) เป็นนวนิยาย หรือ เรื่องสั้น ที่เขียนขึ้นสำหรับกลุ่มผู้อ่านที่มีอายุโดยประมาณระหว่าง 12-18 ปี ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากวรรณกรรมสำหรับวัยอื่น คือวรรณกรรมสำหรับผู้ใหญ่ วรรณกรรมเยาวชน และวรรณกรรมเด็ก ตัวละครหลักของวรรณกรรมเยาวชนมักเป็นวัยรุ่น มีส่วนน้อยที่ใช้ตัวเอกเป็นผู้ใหญ่หรือเด็ก เนื้อหามักเกี่ยวข้องกับสิ่งที่พึงประสพด้วยวัยและประสบการณ์ของตัวเอกของนวนิยายนั้นๆ ส่วนเนื้อหาของเรื่องอาจครอบคลุมลักษณะของนวนิยายหลากหลายประเภท แต่มักเน้นไปที่ประเด็นซึ่งท้าทายความเป็นวัยรุ่น รวมไปถึงนวนิยายประเภทการเปลี่ยนผ่านของวัย (coming of age) นอกเหนือจากนี้แล้ว วรรณกรรมเยาวชนก็มีลักษณะพื้นฐานเช่นเดียวกับนวนิยายประเภทอื่น ๆ ทั้งเรื่องของตัวละคร พล็อต ฉาก แนวทางของเรื่อง และวิธีการเล่าเรื่อง

ผู้วิจารณ์ได้เลือกเรื่องขำขันน้อยกลางทุ่งมาวิจารณ์ เพราะมีความน่าสนใจและเป็นวรรณกรรมเยาวชนเรื่องหนึ่ง ขำขันน้อยกลางทุ่งมา แต่งโดย จำลอง ฝั่งชลจิตร หรือเจ้าของฉายา ลอง เรื่องสั้น เกิดเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2497 ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เรียนจบชั้น ม.ศ.5 ที่โรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช จากนั้นเข้าศึกษาต่อคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ก่อนจะลาออกไปเป็นครู เป็นพนักงานโรงแรม ทำหนังสือ และเป็นนักเขียนอิสระ เคยประกอบอาชีพเป็นครูโรงเรียนราษฎร์มาก่อน และเคยเป็นพนักงานในโรงแรมมาช่วงหนึ่ง จำลอง ฝั่งชลจิตรเป็นนักเดินทาง เคยเดินทางไปในที่ต่าง ๆ ในหลายจังหวัดของเมืองไทย โดยในระหว่างนั้นเขาได้ลงมือศึกษาชีวิตทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของคนไทยไปพร้อมด้วย และได้นำมาเขียนเรื่องสั้นหลายเรื่องของเขาจากการที่เรื่องสั้นหลายเรื่องของจำลอง ฝั่งชลจิตร ได้รับรางวัล ประกอบกับคำชมเชยเป็นอันมากจากผู้อ่านจึงมีอนาคตจากการเขียนที่ดังตามคนหนึ่ง ที่ได้ก้าวสู่วรรณกรรมระดับชาติอย่างมีความหมายตั้งแต่ต้น

จำลอง ฝั่งชลจิตร แต่งเรื่องขำขันน้อยกลางทุ่งมา นับเป็นนวนิยายสำหรับเยาวชนและเป็นนวนิยายเรื่องแรกของเขาที่ได้รับการตีพิมพ์ นวนิยายเรื่องนี้จำลอง ฝั่งชลจิตร เขียนขึ้นเพื่อกลึงอดีตในวัยเยาว์ที่ผ่านมา ดังคำกล่าวของเขาที่ว่า “ทุกครั้งที่ข้าพเจ้าระทระท้อมีความทุกข์ ข้าพเจ้ามักนึกถึงชีวิตในวัยเด็กซึ่งผ่านไปอย่างไม่วันกลับคืน ด้วยใจปรารถนาจะเป็นเด็กอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเริ่มต้นก้าวแรกของการผู้ใหญ่เสียใหม่ แต่เป็นไปไม่ได้อีกแล้ว เดียวนี้ข้าพเจ้าต้องแอบอิจฉาเด็ก ๆ บ่อยครั้ง นวนิยายสั้น ๆ เล่มน้อยนี้ คือมิติหนึ่งแห่งความเป็นเด็กของข้าพเจ้า ซึ่งพอทำได้และเป็นวิธีเดียวเท่านั้น ข้าพเจ้ามีความสุขมากที่ได้เขียนจบลง... เป็นสุขเหลือเกิน” จากบทความดังกล่าวทำให้ทราบถึงมูลเหตุในการแต่งวรรณกรรมเรื่องนี้ โดยที่ผู้แต่งมีความรู้สึกหวนคิดถึงวัยเยาว์และอยากกลับไปเป็นเด็กอีกครั้ง แต่ในความเป็นจริงนั้นกลับเป็นไปไม่ได้เพราะวันเวลาเดินหน้าไปเรื่อย ๆ และสรรพสิ่งก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลานั่นเอง

จำลอง ฝั่งชลจิตรยังเล่าถึงเรื่องที่มาของขำขันน้อยการทุ่งมาอีกว่า “ขำขันเรื่องนี้เกิดในทุ่งลิกตอนน้ำท่วม ชาวบ้านที่อยู่ใกล้จะไปปลุกขำ กั้นจากรอบเป็นกระท่อมเล็ก ๆ เอาเครื่องครัวมาต้มแกง นอนค้างเวลาเก็บข้าวก็เอาไว้บนขำ หนีฝนตก มีเวลาก็เอาเสียงข้าวที่เก็บแล้วใส่เรือถ่อกลับบ้าน การอยู่ขำ ทำให้ส่วนหนึ่งได้หาปลาเป็นอาชีพเสริม และเผ่านก เผ่านาข้าวไปด้วย ตั้งแต่ข้าวเริ่มจะสุกจนเก็บเกี่ยวเสร็จ

กลางคืนในทุกๆวันจะมีคนออกมาหาปลากันมาก บางคนไม่อยากกลับบ้าน หรือบ้านอยู่ไกลก็อาศัยนำของคนอื่น หรือของตัวเอง เสาวนาทำด้วยโคนไม้ไผ่แก่เต็มที่ ปูฟาก มุงจาก นอนได้ 4-5 คน” วรรณกรรมเรื่องขนานน้อยกลางทุ่งนาจึงเป็นเรื่องที่จำลอง ผังชลจิตร ถ่ายทอดออกมาจากชีวิตจริงในวัยเยาว์ของคนที่ได้ประสบพบเจอและเป็นประสบการณ์ชีวิตที่ทำให้เขาหวนคิดถึงยามใดก็มีสุขใจทุกครั้ง

ขนานน้อยกลางทุ่งนา เป็นวรรณกรรมที่มีท่วงทำนองการเขียนที่ดี ทั้งลีลาการใช้ภาษาที่อ่านแล้วเข้าใจง่ายผู้อ่านจึงสามารถจินตนาการตามได้อย่างเห็นภาพ การสร้างฉากที่สะท้อนใจสะท้อนอารมณ์ของผู้อ่านอย่างสมจริง ตลอดจนความน่าประทับใจในอุดมคติอันดีงามอื่น ๆ ทำให้มีความน่าสนใจและได้ประสบการณ์จากการอ่านทำให้เพิ่มพูนความรู้ที่มีให้มากขึ้น จึงถือได้ว่าเป็นวรรณกรรมที่มีความโดดเด่นทั้งด้านเนื้อเรื่อง ภาษา ตัวละคร ฉากและบรรยากาศ มีความสมจริงทุกองค์ประกอบ

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจารณ์จึงมีความสนใจที่จะวิเคราะห์เรื่องขนานน้อยกลางทุ่งนาในทุกแง่มุมไม่ว่าจะเป็นโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา มุมมองหรือกลวิธีในการแต่ง ฉากและบรรยากาศ ตัวผู้วิจารณ์เองมีความผูกพันกับท้องทุ่งนามาตั้งแต่เกิด ถึงแม้จะเขียนในบริบทความเป็นภาคใต้ที่เห็นได้จากชื่อเรื่องที่ว่า ขน้า หมายถึง กระท่อมที่สร้างขึ้นตามทุ่งนา ในภาคอีสานเรียก เถียงนา ก็มีความหมายในเชิงเดียวกันกับคำว่าขน้า ถึงแม้จะแตกต่างในชื่อเรียกแต่วิถีชีวิตของผู้คนมีความคล้ายคลึงกัน คือมีกลิ่นไอของความเป็นชนบท ผู้คนมีน้ำใจโอบอ้อมอารีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีจารีตประเพณีวิถีปฏิบัติอันดีงาม

ผู้วิจารณ์จึงหยิบยกเรื่องนี้ขึ้นมาวิจารณ์และจะนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ไปปรับใช้ในวิชาชีพของตน ถ้ามีโอกาสที่นำเสนอวรรณกรรมให้เยาวชนได้อ่านก็จะหยิบยกเรื่องนี้ขึ้นมาแนะนำเสนอ เพราะเป็นเรื่องที่อ่านง่ายเข้าใจง่ายและถือได้ว่าเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนหันมาอ่านหนังสือมากขึ้น วรรณกรรมเรื่องขนานน้อยกลางทุ่งนาจึงเป็นประตูที่จะเปิดอีกมิติหนึ่งของจินตนาการได้เป็นอย่างดี และมีคุณค่าต่อผู้อ่านจนสามารถตราตรึงใจผู้อ่านได้ยาวนานเท่านาน

บทที่ 2 องค์ประกอบ

1. โครงเรื่อง

ขนานน้อยกลางทุ่งนามีโครงเรื่องเกี่ยวกับ เต็น เด็กชายที่เติบโตจากท้องไร่ท้องนามีเพื่อนชื่อ ชอบ และบ่าว ทั้งสามไปโรงเรียนด้วยกันจนจบชั้น ป.4 เต็นและชอบได้เรียนต่อแต่ต้องไปเรียนต่างหมู่บ้านที่ไกลออกไป ส่วนบ่าวไม่ได้เรียนต่อเพราะฐานะยากจนจึงไปอาศัยอยู่วัด ทุกเช้าเต็นและชอบจะเดินไปโรงเรียนพร้อมกัน แต่เต็นไปไม่ถึงโรงเรียนครูสุกานดาจึงต้องมาพบพ่อแม่เพื่อหาทางแก้ปัญหา ถึงอย่างไรเต็นก็ไม่ยอมไปโรงเรียนจนออกจากเรียนในที่สุด

ต่อมาป่าแจ่มกับลุงเพียรจัดงานแต่งงานให้ยุทรลูกชาย คนในหมู่บ้านมาช่วยกันมากมาย หลังจากบวชยุทรเรียบร้อยบ่าวจึงได้ใกล้ชิดพระยุทรตลอดพระราชานลาสีขาออกมา เต็นก็หลงระเหิงไปกับการเลี้ยงปลาที่เต็นเอาปลาไปกักขณะเดิมพันในครั้งแรกยี่สิบบาท แต่वलแม่ของเต็นเศร้าเสียใจกลัวเต็นถลากลักไปจนเสียคนป่าแจ่มจึงต่อว่าลุงเพียรด้วยเหตุนี้ในการกักปลาครั้งต่อมาลุงเพียรจึงเอาปลากัดตัวดีของเต็นมาถือแล้วเอาเข็มแทงที่ปากปลากัด เมื่อไปพนันแพ้เต็นจึงเลิกเล่นในที่สุด

เมื่อยุทรลาสีขาออกมาจึงพาเต็น บ่าว และชอบไปสร้างขนากลางทุ่งนา สร้างไว้เพื่อหาปลาและให้ผู้คนที่ยศจรผ่านไปมาได้แวะอาศัย ในตอนแรกเต็นไม่ชอบใจที่มีคนเข้ามาในขนาของตน เมื่อเวลาผ่านไปเต็นเริ่มเข้าใจถึงการมีน้ำใจโอบอ้อมอารีซึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน บางคนแวะเข้าเอาปลา มัน ผ้าห่ม หมอนมาฝาก บางคนแวะเข้ามาขอข้าวกันหม้อเพื่อดับความหิวโหย ทำให้ขนานน้อยกลางทุ่งนาเต็มไปด้วยความสุขใจของผู้คน

ปีใหม่ผ่านไปแล้วร่วมเดือน ขนานน้อยกลางทุ่งนาเป็นสถานที่รื่นเริงต้อนรับปีใหม่ของคนหาปลาจนถึงเดือนสามทุ่งนาเริ่มแห้งแล้ง ขนานน้อยถูกปล่อยให้เหงาหงอย พี่ยุทรจึงพาเต็น ชอบ และบ่าวรื้อขนานน้อยทิ้งแล้วพี่ยุทรก็ไปทำงานพร้อมพบบ่าวไปเรียนด้วย ชอบสอบไล่ได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา ส่วนเต็นตัดสินใจเรียนต่อทำให้वलแม่ของเต็นดีใจมาก เมื่อถึงวันเปิดเทอมชอบและเต็นได้เดินไปโรงเรียนพร้อมกันอีกครั้ง ถึงจะคนละระดับชั้นก็ตาม

การเปิดเรื่องของนวนิยายขนานน้อยกลางทุ่งนา เป็นการบรรยายฉากได้อย่างโดดเด่น ผู้อ่านจะรู้สึกเหมือนได้อ่านท่ามกลางธรรมชาติท้องทุ่งนาอันสวยงาม มีเสียงสายลมพัดใบข้าว ผู้แต่งมีลีลาการใช้ภาษาที่งดงามดังนี้ “พอดกบ่ายสามลมอุ่นพัดลงมาจากฟ้าตะวันตก ล้อใบข้าวในนาหวีด ๆ ใบข้าวถูกลมลูบจนเอนลู่ ไล่หลังกันไปราวคลื่นในทะเล แลสุดลูกหูลูกตาที่ชายป่าละเมาะซึ่งมองเห็นอยู่ลิบ ๆ ไม้ทั้งกอเหวี่ยงลำต้นเปียดกันออกแดด ใบแห่งร่วงปลิว ใฝ่อ่อนลำหนึ่งหักโงงลงทันทีเมื่อลมกระโชกแรงมาฮือหนึ่ง” จากการพรรณนาข้างต้นเป็นการเปิดเรื่องด้วยฉากท้องไร่ท้องนา ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการเห็นภาพตามได้และถือว่าเป็นการเปิดเรื่องได้อย่างน่าสนใจ เห็นถึงความสวยงามของธรรมชาติตามท้องไร่ท้องนาที่มีกลิ่นไอของความ เป็นชนบท และเป็นการเปิดตัวละครหลักของเรื่องที่ชื่อ เต็น ได้อย่างน่าตื่นตื่นที่คอยเฝ้าดูถูกเปิดตามคำสั่ง

ของแม่ และยังบรรยายถึงความสุขของเด็กที่อยากรู้อยากเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่พบเจอ อีกทั้งยังเห็นถึงจินตนาการของเด็กที่มีความคิดอยากจะเป็นนั่นเป็นนี่ในอนาคต เช่น ตอนที่เด่นเห็นนักดนตรีเล่นกีตาร์กับกลองก็นึกอยากจะเป็นกับเขาบ้าง “นี่ก็อยากเอากีตาร์มาแขวนบ่าบ้าง คงโก๋ไม่หยอก ถึงเล่นกีตาร์ไม่ได้ก็ขอให้เล่นกลองเป็นก็พอแล้ว” การเปิดเรื่องเป็นการบรรยายภาพวิถีชีวิตของชาวบ้านชนบทในอดีต ปัจจุบันจะหาภาพบรรยากาศเหล่านี้ได้ยากมาก

การดำเนินเรื่องเป็นการดำเนินไปตามลำดับเวลา ทำให้เข้าใจได้ง่ายไม่วกวนไปมาจนเกิดความสับสนแต่อย่างใด เพราะมีการดำเนินเรื่องตามลำดับเวลาเป็นฉาก ๆ จึงถือได้ว่าเป็นการดำเนินเรื่องที่ดีมีลำดับขั้นตอนจนไปถึงจุดจบของเรื่อง ตัวอย่างเช่น “ตามท้องนาในชนบทก่อนข้าวจะสุก มีอยู่ช่วงหนึ่งซึ่งข้าวเจ้าหรือข้าวเหนียวในรวงจะแก่จัด ชาวนาเริ่มเก็บข้าวเหนียวสด ๆ มาจากต้น นำมาวนร่อนเอาเฉพาะเม็ดดี ๆ เอาไปคั่วกับไฟร่อน ๆ พอเนื้อในสุกจึงนำไปตำใส่ครกตำข้าว จนเปลือกแตกละเอียด เนื้อในบี้แบน พอผัดเอาเปลือกร่าออกเหลือแต่เนื้อข้าวเหนียวแผ่นแบน ๆ เล็ก ๆ เรียกกันว่าข้าวเม่า” จากบทความดังกล่าวทำให้เห็นว่านอกจากการดำเนินเรื่องที่เป็นไปตามลำดับเวลาแล้วยังสอดแทรกวิถีชีวิตของชาวบ้านในชนบทไว้ตลอดทั้งเรื่อง เช่น แม่บ้านหุงข้าวท่ามกลางเสียงลูกร้องไห้ พ่อसानไซและจับปลาขาย ลูกหนีหน้าแม่ไปค้างบ้านอื่นเพราะกลัวแม่ทุตีเฝ้าจนเปิดหอย ยามน้ำลดคนออกไปจับปลาที่เกยตื้นอยู่ในนา ควายได้กินขี้ข้าวหลังหน้าเก็บเกี่ยว เด็ก ๆ เหล่าไผ่ออกไปปกรง จับปลาตุ๋นโชที่ตักปลาไว้ การดำเนินจึงมีความเข้มข้นมากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อจะนำไปสู่จุดจบของเรื่อง

การปิดเรื่องถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะถือได้ว่าเป็นจุดที่สร้างความประทับใจในตอนจบให้แก่ผู้อ่านและตราตรึงใจไปตราบนานเท่านาน ในเรื่องเป็นการจบแบบสุชานาฏกรรมที่ตัวละครชื่อ เเด่น มีการเปลี่ยนแปลงในแง่มุมมองความคิดไปในทางที่ดีสนใจที่จะศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้นไป เเด่นมีความสนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียนอีกครั้ง ดังข้อความที่ว่า “เปิดเทอมใหม่ ชอบกับเด่นได้เดินเคียงคู่กันไปเรียนอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่ไม่ได้ร่วมเดินกันถึงหนึ่งปีการศึกษาเต็ม ๆ” และ “เด็กชายทั้งสองคนต่างกระโดดโลดเต้น ไล่จับกันไปบนคันนา เหมือนกับนกน้อยที่กำลังรื่นเริงกับสายลม” ซึ่งเป็นกรจบเรื่องที่ดีได้นำประทับใจยิ่งนัก เพราะตัวละครมีความเปลี่ยนแปลงและถึงจุดสุดยอดของเรื่อง ทั้งยังมีความเปรียบเด็กทั้งสองกับนกน้อยที่กำลังรื่นเริงกับสายลมทำให้ผู้อ่านเห็นภาพได้อย่างชัดเจน

การสร้างปมความขัดแย้งในเรื่อง เป็นการสร้างปมขัดแย้งกับตนเองของตัวละครเป็นปมหลักและมีปมขัดแย้งอื่น ๆ อีกเพื่อเสริมเรื่องให้มีความน่าสนใจ ส่วนปมขัดแย้งหลักเกิดจากตัวละครที่ชื่อ เเด่น ไม่อยากไปโรงเรียน เช่นคำกล่าวของตัวละครที่ว่า “ผมไม่อยากเรียนเลย” และปมขัดแย้งนี้เองที่ทำให้เกิดเรื่องราวต่าง ๆ และถือได้ว่าเป็นการสร้างปมความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในใจของตัวละครเอก เรื่องจึงดำเนินไปอย่างเข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเด่นมีอคติต่อการศึกษาว่าเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นในการดำรงชีวิต ดังคำกล่าวของตัวละครที่ว่า “ผมเกลียดคร้านที่จะอยู่ในห้องทุกวัน ครูก็ทุบเจ็บ ๆ ...” เเด่นจึงหันหลังให้กับการศึกษาและเริ่มถลำลึกเข้าสู่อบายมุขนั้นคือการเล่นการพนันด้วยการเลี้ยงปลากัด ในการแข่งกัดปลาในครั้งแรกเด่นชนะพนันทำให้เขาหลงระเรีง นวลแม่ของเด่นกลัวลูกของตนจะเสียคนไปมากกว่านี้จึงมาคุยกับป้าแจ่มและลุงเพียรหาทางออก

ทำให้ลุงเพียรออกอุบายจนการกักปลาในครั้งต่อมาแพ้และเลี้ยงเล่นในที่สุด และปมขัดแย้งที่เกิดขึ้นในใจของเด่นอีกปมก็คือการมีอคติต่อผู้คนที่มาอาศัยขนาบของตนในเวลาหาปลา ยุทธจึงต้องหาอุบายเพื่อเป็นการสอนให้เด่นเปิดใจรับคนรอบข้างมากขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า “ยุทธมองคุณเด่นอย่างเข้าใจในความรู้สึก ไม้ต้นนี้มีบางอย่างที่ควรตัด มันยังไม่แก่เกินการณ์เลย...” ซึ่งต่อมาเด่นเริ่มเข้าใจมากขึ้นว่าการมีน้ำใจแบ่งปันซึ่งกันและกันทำให้เราสามารถอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขพึงพาอาศัยซึ่งกันและกันในยามที่เดือดร้อนได้ เมื่อเด่นได้เรียนรู้หลาย ๆ สิ่งที่ผ่านมาในชีวิตของตนมากยิ่งขึ้นเด่นจึงเข้าใจโลกและชีวิต อีกทั้งยังเห็นความสำคัญของการศึกษาที่มีประโยชน์ในการดำรงชีวิตของตน และปมขัดแย้งนี้ได้คลี่คลายในตอนจบเรื่องที่ตัวละครได้เปลี่ยนมุมมองความคิดหันกลับไปเรียนหนังสือ ดังคำกล่าวของตัวละครที่ว่า “แม่ครับ...ผมเรียนต่อได้ไหม” ถือเป็น การคลี่คลายเรื่องและจบลงอย่างมีความสุข

ปมความขัดแย้งเรื่องความจน ที่มีอิทธิพลต่อตัวละครจึงต้องทำทุกวิถีทางเพื่อความอยู่รอดของตน เห็นได้จากตัวละครที่ชื่อ บ่าว บ่าวเป็นตัวละครที่มีฐานะยากจนที่สุดในเรื่อง ทำให้บ่าวไม่ได้เรียนต่อออกมาช่วยครอบครัวทำงานทั้ง ๆ ที่ตนยังเป็นเด็กควรได้รับการศึกษาอันควรมากกว่าจะมาแบกรับภาระก่อนวัยอันควร ด้วยเหตุที่ครอบครัวมีฐานะยากจนเมื่อยุทธลูกชายป่าแจ่มบวช นวลแม่ของบ่าวจึงออกอุบายโดยให้บ่าวคอยรับใช้หลวงพิยุทที่วัด ทุกวันบ่าวจะเอาข้าวแกงบาตรมาให้ห้อง ๆ ที่บ้านเสมอ ถือได้ว่าเป็นการสร้างปมที่ทำให้เห็นถึงการต่อสู้ดิ้นรนเอาตัวรอดได้เป็นอย่างดี

ปมความขัดแย้งอื่น ๆ ที่เสริมให้เรื่องมีความน่าสนใจและเข้มข้นมากยิ่งขึ้น เช่น ตาปลอดกับเซยพ่อของบ่าว เซยเห็นตาปลอดนำควายของตนไปกินข้าวของชาวบ้านจึงต่อว่าตาปลอดทำให้ตาปลอดไม่พอใจเถียงคอเป็นเอ็นทั้ง ๆ ที่เซยพูดตามความจริงที่ปรากฏจึงเป็นสาเหตุให้ตาปลอดจ้องจะเล่นงานเซย เมื่อควายของตาปลอดหายเซยตกเป็นผู้ต้องสงสัยเพราะในอดีตตนเคยเป็นโจนปล้นวัวปล้นควายมาก่อน ตาปลอดเองมีอคติต่อเซยจึงใส่ร้ายป้ายสี ดังคำกล่าวที่ว่า “อย่าไปพูดเลย ราคานัน... ได้ข่าวว่าควายมันไปทางเหนือ ป่านนี้คงเหลือแต่กระดูกแล้ว ไอ้บ้าเซยรับกรรม...” ด้วยเหตุที่มีอคติต่อเซยตาปลอดจึงต้องการให้เซยเป็นแพะรับบาป เมื่อศาลนัดพยานสอบปากคำกลับให้ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริงคดีความจึงมีหลักฐานไม่เพียงพอไม่สามารถเอาผิดเซยได้ เซยจึงได้กลับมาสู้อ้อมกอดของลูกเมียอีกครั้ง

2. แก่นเรื่อง

แก่นเรื่องหลัก คือ ความโอบอ้อมอารี ที่มีอยู่ในวิถีชีวิตของชาวบ้านในชนบท มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันในยามมีงานบุญประเพณีหรือแม้แต่การแบ่งปันน้ำใจเล็ก ๆ น้อย ๆ สามารถเห็นได้ชัดจากตัวละครที่ชื่อ ป่าแจ่ม ดังข้อความที่ว่า “ป่าแจ่มเป็นคนอารีรอบกับคนแทบทุกคน จะว่าแกมีฐานะดีก็คงใช่ แต่เรื่องคนฐานะดีจะมีความเอื้อเฟื้อเหมือนกันทุกคนคงเป็นไปได้แน่ ๆ อย่างตาปลอดกับยายขาว แกมีน่านับสิบไร่ ลิ่นหน้าเก็บข้าวที่ไรแกมีข้างเปลือกลั่นเพิงทุกที่ บ้านแกยังเป็นร้านขายของจีปาละ ซึ่งคงไม่พ้นของจำเป็นสำหรับหมู่บ้านชนบทที่ห่างไกลจากตัวเมือง และที่ขาดไม่ได้คือถ่านแก๊ส คนบ้านใกล้เคียง

ค้ำค่าน้ำปลาแกขวดหนึ่ง ยายชาวทวงเอากลางคนเลยทีเดียวน ส่วนป่าแจ่มนั้นตรงกันข้าม” ทำให้ผู้อ่านเห็น
ทั้งคนที่มึนน้ำใจโอบอ้อมอารีและคนที่คอยจะเอาไรต์เอาเปรียบคนอื่นในสังคมได้เป็นอย่างดีจากตัวอย่างที่ยกมา
ประกอบข้างต้น

แก่นเรื่องรองประการแรก คือ การศึกษา เป็นเรื่องสำคัญที่เด็ก ๆ ทุกคนควรได้รับโอกาสที่เท่าเทียม
กัน เพราะการศึกษาทำให้มีความรู้ วิชาความรู้จะเป็นสิ่งที่ติดตัวไปตลอดชีวิต เมื่อมีความรู้สามารถนำไป
ประกอบอาชีพสุจริตเพื่อหาเลี้ยงชีพของตนได้ในอนาคต ดังนั้นผู้เขียนจึงให้ความสำคัญกับการศึกษาของเด็ก
และเป็นการเรียนรู้ชีวิตเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า เห็นได้จากตัวละครในเรื่องทั้ง เตน ชอบ และบ่าว
ถึงแม้ทั้งสามจะมีโอกาสทางการศึกษาที่แตกต่างกันแต่พ่อกับแม่ก็ให้ความสำคัญกับลูกของตน ชอบเป็นตัว
ละครที่รักในการเรียนทำให้พ่อกับแม่มีความภาคภูมิใจในตัวของเขาเป็นอย่างยิ่ง เตน เป็นเด็กที่ไม่สนใจจะ
ศึกษาเล่าเรียนแต่มีแม่ที่หวังใญ่ลูกอยากใญ่ลูกมีการศึกษาจนในที่สุดเตนตัดสินใจเรียนต่อทำให้มวลแม่ของเตนดี
ใจมาก บ่าว เป็นตัวละครที่ยากจนที่สุดในเรื่องโอกาสทางการศึกษาจึงมีน้อยกว่าเตนและชอบ แต่บ่าวก็เป็น
เด็กที่กตัญญูรู้คุณว่านอนสอนง่ายในที่สุดก็ได้รับโอกาสทางการศึกษา จะเห็นได้ว่าตัวละครทั้งสามตัวมีความ
แตกต่างกันแต่ในที่สุดทุกคนก็ได้รับการศึกษา ซึ่งผู้แต่งชี้ให้เห็นว่าการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญสำหรับเด็กเพราะ
เป็นการวางรากฐานของชีวิตและนำความรู้ความสามารถที่ตนมีไปหาเลี้ยงชีพอย่างสุจริตต่อไปในอนาคต

แก่นเรื่องรองประการที่สอง คือ วิถีชีวิต ในเนื้อเรื่องจะแทรกเหตุการณ์วิถีชีวิตชาวบ้านไว้ตลอดทั้ง
เรื่องทำให้ผู้ได้กลิ่นไอความเป็นชนบทอย่างครบถ้วน เช่น แม่บ้านหุงข้าวท่ามกลางเสียงลูกร้องไห้ พ่อสานไซ
ไม้ก็จับปลาขาย ลูกหนีหน้าแม่ไปค้างบ้านอื่นเพราะกลัวแม่ดุด่าที่เฝ้าจนเปิดหอย ยามน้ำลด คนออกไปจับปลาที่
เกยตื้นอยู่ในนา ชาวบ้านนัดกันมาคว่ข้าวเฒ่า ตำข้าวเหนียว ควายได้กินซึ่งข้าวหลังหน้าเก็บเกี่ยว เด็ก ๆ เหล่า
ไผ่ออกไปปักธง จับปลาได้ก็เปิดไซดูว่าใครได้อะไรมา เป็นต้น ถึงแม้จะเล่าอย่างงดงามแต่ก็ไม่ได้มองข้ามความ
ยากจน การเอาเปรียบและนิสัยเห็นแก่ตัวของคน

แก่นเรื่องรองประการที่สาม คือ ความรัก ความรักที่ปรากฏในเรื่องที่เห็นได้เด่นชัดเป็นความรักที่พ่อ
แม่มีต่อลูก พ่อแม่ยอมหวังดีต่อลูกของตนอยากใญ่ลูกมีการศึกษาจะได้เป็นเจ้าคนนายคนประกอบอาชีพที่
มั่นคง ไม่อยากใญ่ลูกต้องลำบากตรากตรำทำงานหนักเหมือนตน อีกทั้งการดูแลเอาใจใส่คอยอบรมเลี้ยงดู
เพื่อที่จะได้เติบโตไปเป็นผู้ใหญ่อย่างสมบูรณ์ในอนาคต ซึ่งตัวละครในเรื่องไม่ว่าจะเป็น ยุทธ เตน ชอบ และ
บ่าว ต่างก็ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว

แก่นเรื่องรองประการที่สี่ คือ ครอบครัว สถาบันครอบครัวถือเป็นปัจจัยสำคัญในการอบรมเลี้ยงดู
ลูกหลานของตน ในเรื่องขนานน้อยกลางทุ่งนามีการนำเสนอครอบครัวที่มีความแตกต่างกัน เช่น ครอบครัวของ
ชอบที่มีค่อนข้างมีฐานะทำให้สามารถส่งเสียชอบเรียนได้โดยไม่ต้องร้อนใด ๆ ครอบครัวของเตนก็ค่อนข้างมี
ฐานะเช่นกันแต่เตนกลับไม่สนใจในการศึกษาเล่าเรียนทั้ง ๆ ที่ทางครอบครัวสามารถส่งเสียเตนได้ และ
ครอบครัวของบ่าวเป็นครอบครัวที่มีฐานะยากจนที่สุดในเรื่องบางวันแทบไม่พอยาไส้ ด้วยเหตุนี้ทำให้บ่าวขาด
โอกาสทางการศึกษาไปต้องตรากตรำทำงานหนักตั้งแต่เยาว์วัยไม่มีเวลาศึกษาเล่าเรียนเหมือนเพื่อนคนอื่น ๆ ผู้

แต่งสร้างแก่นเรื่องครอบครัวแทรกเข้ามาให้เห็นว่าในสังคมไทยแต่ละครอบครัวมีความแตกต่างกัน บางครอบครัวมีฐานะร่ำรวยแต่ลูกหลานของตนกลับเกรงไม่สนใจในการศึกษาเล่าเรียน บางครอบครัวมีฐานะค่อนข้างยากจนแต่ลูกหลานของตนกลับมีความตั้งใจในการศึกษาเล่าเรียนจนได้ดีในที่สุด ทำให้เห็นถึงความแตกต่างของแต่ละครอบครัวได้เป็นอย่างดี

3.ตัวละคร

เด่น เป็นเด็กที่หิวแต่เล่นไม่เห็นความจำเป็นของการศึกษาต่อระดับสูง เมื่อโดนแม่บังคับให้เดินทางไกลไปเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กับชอบเพื่อนรัก เขาก็หาเรื่องอุ้งเล่นอยู่กลางทาง ไปไม่ถึงโรงเรียนอยู่เสมอ จนในที่สุดพ่อแม่ก็จำใจปล่อยให้หยุดเรียน เพราะเด็กเกลียดโรงเรียนจริง ๆ เด่นยังเป็นตัวละครที่สะท้อนความเป็นออกมาได้เป็นอย่างดี เช่นตอนที่แม่สั่งให้เฝ้าลูกเปิดแต่กลับปล่อยให้เหยี่ยวคาบลูกเปิดไปกินจนต้องเอาตัวรอดด้วยการหนีไปนอนบ้านป่าแจ่ม เช่น “ไอ้ซี้ทก! ระวังให้ตีเถอะ เปิดสุญไปตัวนึง จะบอกให้พ่อทุบ..” แต่เด่นก็ไม่ถูกทำโทษเพราะแม่กำลังยุ่งอยู่กับงานในครัวจนลืมนอนไปสิ้น และเด่นยังมีนิสัยชอบโอ้อวดเพื่อให้เพื่อนในวัยเดียวกันสนใจตนเอง เช่น “นี่นะ...ไอ้บวานะ เขาเรียกว่าเครื่องจุด..หลายแรงม้าแหละ มันติดยันรุ่งโดยไม่ต้องพักกลางคืน นี่เห็นมัยยี่ห่อของมัน ตัวหน้าคือตัววาย...นี่เอ..เอ็น..เอ็ม..เอ.. ไอ้ตัวสุดท้ายนี่ตัวอาร์ อ่านว่ายันมาร์” ทำให้เห็นว่าเป็นกาสร้างตัวละครที่สมจริงเพราะเด่นจะชอบอวดในสิ่งที่ตนเองรู้เพื่อให้ดูเด่นกว่าคนอื่น ๆ และเป็นที่น่าสนใจของเพื่อนวัยเดียวกัน

ชอบ เมื่อเด่นหยุดเรียนจึงได้เดินทางไปโรงเรียนคนเดียว บ้านของชอบค่อนข้างมีฐานะพอจะส่งลูกชายได้และชอบก็เป็นเด็กดี กลับจากโรงเรียนก็ลงมือช่วยงานแม่เท่าที่ตนทำได้ สร้างความภาคภูมิใจให้แก่พ่อแม่ เป็นการสร้างตัวละครที่ค่อนข้างสมบูรณ์แบบและสามารถนำมาเป็นแบบอย่างให้แก่เยาวชนได้ ชอบเป็นคนที่เรียนเก่ง กตัญญูรู้คุณ กลิ่นแม่ของชอบจึงภาคภูมิใจในตัวของลูกชายตนมาก เช่น “ชอบก้มหัวลงต่ำ พอดีกันกระสอบก็วางอยู่บนหัว เขาทุนกระสอบข้าวกลับบ้าน ผู้เป็นแม่ยื่นมองลูกชายอย่างรักใคร่เอ็นดู ลูกคนนี่ช่างปฏิบัติตัวได้เหมือนใจทุก ๆ อย่าง นี่ถึงลูกคนเดียวนางก็มีความสุข เหมือนไม่ได้ทำงานเหน็ดเหนื่อยมาทั้งวัน” ทำให้เห็นว่าชอบเป็นเด็กที่สามารถเอาเป็นแบบอย่างได้แต่ถึงอย่างไรกลิ่นแม่ของชอบก็ไม่อยากให้ลูกของตนลำบากตรากตรำทำงานหนัก กลิ่นอยากให้ชอบเรียนหนังสือเพียงอย่างเดียว เช่น “นางกลิ่นไม่อยากจะให้ลูกชายมาทูนข้าวหรือไล่เปิดอีกเลย ของอย่างนี้นางเชื่อว่าทำคนเดียวได้ ส่วนลูกชายมีหน้าที่เรียนหนังสืออย่างเดียวก็พอ” ทำให้เห็นชอบได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่เป็นอย่างดี

บ่าว เป็นเด็กที่ยากจนที่สุด อยากเรียนแต่ไม่มีเงินที่บ้านมีฐานะยากจนมากหาเงินเลี้ยงครอบครัวแทบไม่พออย่าได้ บุญพาแม่ของเขาออกอุบายให้เขาไปเป็นเด็กวัดติดตามหลวงเพียงยุทธลูกชายป่าแจ่ม จึงได้พออาศัยชั่วคราวกับบาตรเลี้ยงน้องที่บ้านด้วย บ่าวเป็นเด็กที่มีความกตัญญูรู้คุณมีความอดทนต่อความยากลำบากถึงแม้จะมีฐานะยากจนบ่าวก็ไม่เคยท้อแท้กับชีวิต เช่น “ชายหนุ่มถอนหายใจหนัก ๆ เหตุการณ์ที่ผ่านมาไม่นาน... ผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งไม่กล้าที่อำปากดำหรือถกเถียงกับใคร นอกจากผัวตัวเอง.. ถูกความแร้นแค้นบีบ

บังคับให้ออกไปขโมยข้าวของชาวบ้าน ..ฝนตกมาก อันตรายถึงชีวิตทั้งจากฝนฟ้าและจากผู้คน.. จึงไม่แปลกเลยที่ลูกชายผู้รู้คุณ รักแม่ รักน้อง จะยอมทนเหน็ดเหนื่อย ยอมเหน็บหนาว ไม่นึกถึงการพักผ่อนหลับนอนเหมือนเด็กรุ่นเดียวกันซึ่งนอนอุดอู้ยู่ใต้ผ้าห่มอันหนาเตอะ สวมเสื้อกันหนาวตัวละสองสามร้อย” ซึ่งเป็นการบรรยายถึงตัวละครที่เชื่อว่าออกมาได้อย่างดีทำให้ผู้อ่านเห็นถึงสภาพของเด็กที่ต้องต่อสู้ดิ้นต่อความยากลำบากเพื่อความอยู่รอดของตนและคนรอบข้าง

เด่น ชอบ และบ่าว เป็นตัวละครที่สะท้อนความเป็นเด็กออกมาได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็เด็กที่รักในการศึกษาเล่าเรียนอย่างเช่น ชอบ เด็กที่เกเรหัวงแต่เล่นไม่สนใจที่จะศึกษาเล่าเรียนอย่างเช่น เด่น แม้กระทั่งในแง่มุมของเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาอย่างเช่น บ่าว ซึ่งตัวละครเหล่านี้สามารถทำให้ผู้อ่านทวนนึกถึงอดีตในวัยเยาว์ของตนได้เป็นอย่างดี ที่มีทั้งการแข่งขันเอาชนะกันเช่นตอนที่ไปรงเบ็ดหาปลา และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันบามตกทุกขี้ได้ยาก และเด็กทั้งสามคนยังเรียนรู้ที่จะเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

นอกจากตัวละครหลัก 3 คนนี้แล้ว ยังมีตัวละครอีกหลายตัว เช่น ป้าแจ่มกับลุงเพียร ซึ่งเป็นตัวละครที่มีน้ำใจโอบอ้อมอารี พร้อมแบ่งปันสิ่งที่มีเหลือเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผิดกับตัวละครที่ชื่อ ป้าขาวกับลุงปอด ผู้เห็นแก่ได้ชอบเอารัดเอาเปรียบชาวบ้านอยู่เสมอ ดังข้อความที่ว่า “ป้าแจ่มเป็นคนอารีรอบกับคนแทบทุกคน จะว่าแกมีฐานะดีก็คงใช่ แต่เรื่องคนฐานะดีจะมีความเอื้อเพื่อเหมือนกันทุกคนคงเป็นไปได้แน่ ๆ อย่างตาปลอดกับยายขาว แกมีน่านับสิบไร่ สิ้นหน้าเก็บข้าวที่ไรแกมีข้างเปลือกลันเพิงทุกที บ้านแกยังเป็นร้านขายของจิปาละ ซึ่งคงไม่พ้นของจำเป็นสำหรับหมู่บ้านชนบทที่ห่างไกลจากตัวเมือง และที่ขาดไม่ได้คือถ่านแก๊ส คนบ้านใกล้เรือนเคียงค้ำค่าน้ำปลาแกขวดหนึ่ง ป้าขาวทวงเอากลางคนเลยทีเดียว ส่วนป้าแจ่มนั้นตรงกันข้าม” จากข้อความดังกล่าวทำให้เห็นข้อแตกต่างได้อย่างชัดเจน

ป้าขาวกับลุงปลอด เป็นตัวละครที่สร้างความขัดแย้งในเรื่อง ลุงปลอดเป็นตัวละครที่จ้องจะเอาเปรียบคนอื่นโดยใช้อคติเป็นที่ตั้ง เหมือนตอนที่ความของตนหายเมื่อไม่ชอบที่เขยพูดว่าในสิ่งที่ตนทำจึงหาทุกวิถีทางที่จะให้เขยเป็นแพะรับบาปในคดีที่ควายของตนถูกลักขโมยไป เมื่อเขยออกจากคุกก็ยังเที่ยวป่าวประกาศว่าตนถูกลั่นแกลั้งศาลตัดสินไม่ยุติธรรมเรียกร้องให้คนในชุมชนเห็นอกเห็นใจตน และมีการบรรยายถึงลักษณะของป้าขาวทำให้ผู้อ่านเห็นภาพตัวละครได้อย่างชัดเจนความว่า “ผู้หญิงวัยเกินหกสิบ ผิวขาว ร้างผอมลีบ เดินกะเผลกกะเผลก ปากไว เมื่อแก้อ้าปากพูดจะเห็นฟันทองอร่ามอยู่ที่GRAMด้านบนขวา จำนวนห้าซี่ด้วยกัน แกอุตสาห์ยืมให้คนที่พูดด้วย แต่เพื่อนบ้านหลายคนว่าเป็นรอยยิ้มที่น่าเกลียด มีบ้างบางครั้งก็แกปากดี โดยเฉพาะตอนที่แกขึ้นราคากะปิ น้ำตาลหรือน้ำมัน...” การบรรยายลักษณะตัวละครข้างต้นผู้อ่านจะเห็นได้ว่าตัวละครคอยรัดเอาเปรียบคนในสังคม โดยไม่คำนึงถึงสิ่งใดทำทุกอย่างเพื่อตนเอง เมื่อมีโอกาสก็ฉวยโอกาสในทันที เช่น ตอนที่ชาวบ้านนำข้าวไปสี

“อีหนูเพื่อน วันนี้ข้าขึ้นราคาแล้วนะ”

“อะไรอีกล่ะ?” คนเอาข้าวมาสีถาม ใบหน้าเปื้อนเหงื่อเย็นหอบอึก ๆ

“ค่าสี่ข้าวนะซี..”

“สามบาทห้าสิบต่อถัง มันคืออยู่แล้ว ราข้าวก็ได้..”

“ขึ้นห้าสิบเท่านั้น เป็นสี่บาท..”

ป้าขาวยิ้มแยม ส่งลูกชายให้เอาผ้ามาลบชอล์กที่ป้ายราคาค่าสี่ข้าวซึ่งอยู่หน้าประตูโรงสี เด็กหนุ่มทำตาม แล้วเขียนราคาใหม่เป็นตัวเลข อ่านได้ความว่า.... “ค่าสี่ข้าวถังละ 4 บาท” โดยเฉพาะเลข 4 ตัวโตเท่าฝ่ามือทีเดียว จากข้อความข้างต้นทำให้ผู้อ่านทราบได้ว่าตัวละครดังกล่าวเป็นตัวละครที่ซัดแย่ง เพื่อให้เห็นความแตกต่างของตัวละครแต่ละตัวในเรื่องและให้เนื้อเรื่องมีความสมจริง ถึงแม้จะมีภาพวิถีชีวิตอันดั่งงามปรากฏให้เห็นภายในเรื่องแต่ผู้แต่งก็ได้มองข้างการเอาเปรียบของคนในสังคมที่นับวันมีมากขึ้นเรื่อย ๆ จนเป็นเรื่องที่น่ากลัวจนเรียกได้ว่า “มือใครยาวสาวได้สาวเอา” เลยทีเดียว

ตัวละครที่แสดงให้เห็นถึงจิตวิญญาณของความเป็นแม่ ได้แก่ ป้าแจ่ม นวล กลิ่น และบุญพา ซึ่งตัวละครแต่ละตัวต่างสะท้อนให้เห็นความรักของแม่ที่มีต่อลูก ห่วงดีต่อลูก และทำทุกอย่างเพื่อลูกของตน และสิ่งที่สำคัญที่สุดที่มอบให้ลูกของตนนั้นคือการศึกษา การศึกษาทำให้มีความรู้ความสามารถที่จะนำไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองในอนาคต และถือได้ว่าเป็นตัวละครที่ทำหน้าที่ของแม่ได้ดีที่สุด ตัวอย่างเช่น นวลที่ห่วงอนาคตของเด่นลูกชายเป็นอย่างมาก ดังข้อความที่ว่า “ไม่ได้ แม่ไม่ยอมเด็ด ๆ สมัยนี้เขาเรียนกันทั้งนั้น ดูอย่างพี่ยุท พี่ยอมซี พอเรียนจบแล้วไม่รู้มาเป็นอะไร มีเงินเดือนหลงใช้ ไม่เหมือนแม่ต้องขายข้าวสาร ขายไข่เป็ด...ลูกไม่เคยได้ยินรีที่คากลอนเขาว่าเอาไว้..มีวิชาเหมือนมีทรัพย์อยู่นับแสน จะตกถิ่นฐานใดคงไม่แคลน...ยากแค้นก็พอยังประทั่งตน...” ซึ่งทำให้เห็นหัวอกคนเป็นแม่ได้เป็นอย่างดี และอีกคนที่ยกตัวอย่างให้เห็นเพื่อจะให้เห็นภาพที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นนั่นคือ นวลแม่ของชอบ ที่ยอมลำบากตรากตรำเพื่อให้ลูกของตนได้ศึกษาเล่าเรียนมีความรู้ติดตัว ดังข้อความที่ “นางกลิ่นไม่ยอมให้ลูกชายมาทูนข้าวหรือไล่เปิดอีกเลย ของอย่างนี้นางเชื่อว่าทำคนเดียวได้ ส่วนลูกชายมีหน้าที่เรียนหนังสืออย่างเดียวก็พอ” จะเห็นได้ว่าคนเป็นแม่นั้นยอมทำทุกอย่างเพื่อลูกได้จริง ๆ

และบุญพาแม่ของบ่าว ที่มีฐานะยากจนที่สุดทำให้ต้องต่อสู้ดิ้นรนเป็นอย่างมาก ถึงอย่างไรบุญพาก็ไม่เคยปล่อยให้ลูกของตนต้องอดข้าว บุญพาทำทุกวิถีทางเพื่อให้ลูก ๆ ของตนได้กินอิ่มนอนหลับและช่วงที่เขยสามีของตนถูกคุมขังในคุกภาระทุกอย่างจึงตกมาอยู่ที่บุญพา บุญพาก็ทำอย่างอดทนอดกลั้นต่อโชคชะตาแม้กระทั่งในวันที่ฝนตกหนักบุญพายังสู้อทนไปเก็บข้าวในนาถ้าไม่ทำลูก ๆ ของตนก็อดกินจนทำให้บุญพานั้นเป็นไข้แต่ก็ยังอดทนอดกลั้น ดังข้อความที่ว่า “ท้องบุญพาหิวก็อด น้าย่อยในท้องวิ่งเวียนเหมือนน้ำก็อกตากฝนมาหลายวัน แม้ระหม่อมจะแข็งหรือหนาปานใด บุญพาก็ยังหนีไม่พ้นพิษไข้ นางเริ่มสิ้นหนาว คัดจุมูก ไบหน้าร้อนผ่าว ออกแห้งลึบเหมือนไม่มีโครงกระดูกยึดและปวดหัว..” บุญพายังมีลักษณะนิสัยที่เจ้าคิดเจ้าแค้นจองเวรต่อคนที่มาทำให้ครอบครัวของตนเดือดร้อน ดังข้อความที่ว่า “เห็นหน้าไปจนกระดูกขอป้าขาว ฟันทองเต็มปากและทำเดินกะโผลกกะเผลก ลุงปลอดคนใจร้ายข่มเหงคนอื่น.. คนพวกนี้น่าจะได้รับผลร้ายตอบสนองความร้ายกาจของเขาบ้าง ดูสักทีว่าเขาจะเดือดร้อน เจ็บปวดรวดร้าวเพียงใด บุญพี่แหละจะสนอง

ผลให้” ด้วยเหตุนี้บุญพาวจึงตั้งใจที่จะไปขโมยข้าวของป่าชาวกับลุงปลอด เมื่อยุทธมาพบเข้าจึงตักเตือนด้วยความหวังดีทำให้บุญพาวได้สติยังคิดถึงการกระทำของตนและกลับใจได้ในที่สุด

เซย เป็นตัวละครหนึ่งที่มีความขัดแย้งในเรื่อง ในอดีตเซยเคยเป็นโจรเที่ยวจับปล้นควายชาวบ้านทำให้ต้องใช้ชีวิตอย่างหวาดระแวง เพราะเคยถูกลอบยิงมาแล้วครั้งหนึ่ง เซยยังเป็นตัวละครที่ทำให้ตัวละครหลักของเรื่องเห็นว่า หากคนเราได้รับการศึกษาก็จะถูกเอาใจเปรียบจากคนอื่นที่ไม่คุณธรรมคิดแต่จะหาประโยชน์ส่วนตนโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม

ยุทธ ลูกชายป่าแจ่มกับลุงเพียร เป็นตัวละครที่คอยสอนให้ เด่น ชอบ และบ่าว เรียนรู้ชีวิตเพื่อที่จะเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า ยุทธเป็นคนที่มีน้ำใจโอบอ้อมอารีต่อบุคคลอื่นอยู่เสมอ เมื่อพาเด็ก ๆ ทั้งสามคนไปสร้างขนาที่กลางทุ่งนามีผู้คนผ่านไปผ่านมาแวะพักขออาศัย ยุทธก็ยินดีต้อนรับด้วยความเต็มใจและถือว่าการสอนเด็กทั้งสามคนไปในตัวให้รู้จักพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ดังข้อความที่ว่า “ขนานน้อยครีกครื้น ยิ่งนัก... คนบ้านอื่นทราบเพียงว่า เป็นขนาของเด็กสามคนกับคนหนุ่มอีกคน กลางคืนมีหิวมัน ข้าว...หุงหรือต้มให้กิน พวกเขาได้มาเหยียมนั่งพูดคุยพร้อมนำข้าวของมาฝาก บางครั้งมีกล้วย ข้าวสาร มะพร้าว ไม้พิน บางคนเอาหมอนกับผ้าห่มมาฝากไว้ เด็ก ๆ เริ่มสนุกพวกเขาต้อนรับคนมาเยือนอย่างรักใคร่ พูดจาทักทายอย่างยิ้มแย้ม” ถือได้ว่าตัวละครที่ชื่อ ยุทธ มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของตัวละครหลักเป็นอย่างดี และยุทธเองก็ทำให้เด่นเปลี่ยนมุมมองความคิดที่มีอคติต่อการศึกษาในตอนแรกให้หันกลับมาสนใจศึกษาเล่าเรียนอีกครั้ง ดังคำกล่าวที่ว่า “ยุทธมองดูเด่นอย่างเข้าใจในความรู้สึก ไม้ต้นนี้มีบางอย่างที่ควรตัด มันยังไม่แก่เกินการณ์เลย...” เป็นตัวละครที่สร้างความเข้มข้นและนำไปถึงจุดสุดยอดของเรื่องได้อย่างตื่นเต้น

ครูสุกานดา เป็นตัวละครที่เพิ่งเรียนจบมาหมาด ๆ ด้วยวัยเพียงยี่สิบเอ็ดปี เป็นผู้หญิงผวยาวเนียนละมุนสูงเปรียวคล่องแคล่ว ใบหน้าจัดว่าเป็นสาวที่ค่อนข้างสวยทีเดียว เส้นผมยาวทึบสลัดหลังทิ้งเหยียดดูดำเป็นมัน ครูสุกานดาประสบความสำเร็จในชีวิตของตนอย่างงดงาม และได้รับการบรรจุเข้ารับราชการเมื่อต้นปี ครูสุกานดาเป็นคนกลางเมืองที่เรียนหนังสือเร็ว บรรณานามุ่งมั่นจะเป็นแม่พิมพ์ของเด็ก ๆ อยากรู้อยู่นานกลางเด็ก ๆ ร้องเหมือนนกป่า โลดเต้นระเริงไปไม่ว่าแห่งหนใด ดังคำกล่าวของครูที่ว่า “ขอให้แผ่นดินไทยเกิดแม่จะไกลแสนไกลอย่างไร ฉันทินดีฝ่าไปเสมอ หากที่นั่นพวกเด็ก ๆ ต้องการฉัน...” แต่สิ่งหนึ่งที่ครูสุกานดารู้สึกว่าเธอไม่ประสบความสำเร็จดังที่หวังเอาไว้ คือการเคี้ยวข้าว...เอาใจใส่เด็กชายคนหนึ่งให้รำเรียนหนังสือปณิธานซึ่งวางเอาไว้อย่างเหนียวแน่นเกือบจะล่มลงทุกครั้ง

4. บทสนทนา

บทสนทนาในเรื่องเป็นการใช้ภาษาที่กระชับและเข้าใจง่ายอีกทั้งมีลีลาในการใช้ภาษา ทำให้ผู้อ่านเข้าถึงได้ง่ายและสามารถจินตนาการตามได้อย่างเห็นภาพ ผู้อ่านจึงสามารถเข้าถึงตัวละครผ่านบทสนทนาได้เป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นการช่วยดำเนินเรื่องแทนการบรรยายที่ทำให้รู้สึกซ้ำซากจำเจ ช่วยสร้างความสมจริง

และน่าอ่านน่าติดตามได้ดียิ่งขึ้น บทสนทนายังทำให้เห็นลักษณะนิสัยของตัวละคร เช่น ลักษณะนิสัยของเด็กที่ชอบการแข่งขันเพื่อเป็นจุดเด่นของคนในกลุ่ม ตั้งบทสนทนาที่เด่นพูดว่า

“นี่นะ...ไอ้บ่าว เข้าเรียกเครื่องจุด..หลายแรงม้าแหละ มันติดยันรุ่งโดยไม่ต้องพักกลางคืน นี่เห็นมัยยี่ห้อของมัน ตัวหน้าคือตัววาย...นี่เอ..เอ็น..เอ็ม..เอ.. ไอ้ตัวสุดท้ายนี่ตัวอาร์ อ่านว่ายันมาร์..” อ่านภาษาอังกฤษที่ท่องจนขึ้นใจให้ไอ้บ่าวฟัง มันคงโก้ดีจัง ไอ้บาวมันจะรู้อะไรนอกจากยืนอ้าปากฟันเหลืองเหมือนฟันกระรอก

“แล้วมึงล่ะรู้หรือเปล่า หือ..ไอ้ไข่เล็ก ไอนี้เขาเรียกอะไรจำไว้ทีเดียว นี่เรียกมันว่า แถ็บคาเสีท” ไอ้ไข่เล็กทำหน้าง ๆ เพราะฟังสิ่งที่ไม่เคยรู้มาก่อน

จากบทสนทนาทำให้ถึงลักษณะนิสัยของเด็กที่จะทำตัวโดดเด่นในกลุ่มและโอ้อวดในสิ่งที่ตนรู้เป็นอย่างดี และบทสนทนาที่ทำให้เห็นถึงนิสัยใจของตัวละครที่ชื่อ เเด่น อีกแง่มุมหนึ่งที่มีอคติต่อการศึกษาคือ

ลุงเพียร : “ถามจริง ๆ เอ็งรักปลากัดมากแค่ไหน

เด่น : ผมชอบ..มันสนุกดี มันสวยดี”

ลุงเพียร : “ทำไมเอ็งไม่ชอบเรียนหนังสือวะเด่น...”

เด่น : “ผมเกลียด คร้านจะนั่งอยู่ในห้องทุกวัน ครูก็ทุบเจ็บ ๆ...”

ลุงเพียร : “นี่นะ.. ลุงว่าปลากัดมันก็เบื่อขวดเหมือนกัน อยู่นานมันก็..อะไรละ..อ้อ..มันคงอยากออกไปว่ายน้ำ กัดฟอง หาตัวเมียสักตัวหนึ่ง ฟักจนออกลูกออกหลาน มันคล้าย ๆ กับคนนะ เอ็งว่ามัยยี่”

เด่น : “คล้าย ๆ กันจริง ๆ..”

จากบทสนทนาข้างต้นนี้เองที่ทำให้เด่นได้ลุ่มคิดอะไรบางอย่างและถือว่าเป็นบทสนทนาที่จะนำพาเด่นไปสู่จุดสุดยอดของเรื่องเรื่อย ๆ จนในที่สุดการพนันปลากัดในครั้งนั้นแพ้ทำให้ลุงเพียรและเด่นเลิกเล่นปลากัดในที่สุด บทสนทนาบางตอนยังทำให้ผู้อ่านเห็นถึงลักษณะคนที่ฉวยโอกาส เอาไรต์เอาเปรียบคนอื่นเพื่อประโยชน์ส่วนตนได้อีกด้วย เช่น ตอนที่ชาวบ้านเอาข้าวไปสีที่บ้านของป้าขาว

ป้าขาว : “อีหนูเพื่อน วันนี้ป้าขึ้นราคาแล้วนะ”

หนูเพื่อน : “อะไรอีกล่ะ?” คนเอาข้าวมาสีถาม ใบหน้าเพื่อนเห็งยี่นหอบฮัก ๆ

ป้าขาว : “ค่าสีข้าวนะซี..”

หนูเพื่อน : “สามบาทห้าสิบบต่อถัง มันคืออยู่แล้ว ไร่ข้าวก็ได้..”

ป้าขาว : “ซิ่นห้าสิบเท่านั้น เป็นสี่บาท..” ป้าขาวยิ้มแยม สั่งลูกชายให้เอาผ้ามาลบขอลูกที่ป้ายราคาค่าสี่ข้าว ซึ่งอยู่หน้าประตูโรงสี เด็กหนุ่มทำตาม แล้วเขียนราคาใหม่เป็นตัวเลข อ่านได้ความว่า... “ค่าสี่ข้าวถึงละ 4 บาท” โดยเฉพาะเลข 4 ตัวโตเท่าฝ่ามือทีเดียว

และบทสนทนาที่เป็นจุดคลี่คลายปมของเรื่อง คือบทสนทนาในตอนที่ เด่นบอกต่อนวนลแม่ของเขาว่า เขาจะเรียนต่อทำให้นวนดีใจมากแทบจะไม่เชื่อหูของตนว่าลูกชายซึ่งขยาดโรงเรียนเหมือนยาขมจะหันหน้ากลับไปเรียนอีกครั้ง นวลตอบตกลงด้วยความแน่นหนัก แล้วเบือนหน้าเข้าครัวไปแอบร้องไห้ คิดหาสาเหตุที่ทำให้ลูกชายของตนเปลี่ยนใจ ดังบทสนทนาที่ว่า

เด่น : “แม่ครับ..” เด่นกระซิบกับแม่เบา ๆ

แม่ : “ทำไม ?” นวลก้มหน้ามองลูกชาย

เด่น : “ผมเรียนต่อได้มั๊ย ?” เสียงนั้นอ่อนระโหย แต่สัจย์ซื่อ

แม่ : “อยากเรียนรี ?” นวลยิ้มเหมือนไม่แน่ใจ

เด่น : “ครับ”

จากที่ยกตัวอย่างมาข้างต้น ทำให้เห็นว่าบทสนทนามีส่วนสำคัญในการดำเนินเรื่องและช่วยทำให้เนื้อเรื่องมีความสนุกสนาน สามารถคลี่คลายปมความขัดแย้งต่าง ๆ ได้ และยังสามารถทำให้เห็นถึงลักษณะของตัวละครได้จึงมีความสมจริง ผู้อ่านจึงเกิดความเพลิดเพลินต่อเรื่องทีอ่านอย่างเข้าถึงอารมณ์

5. ฉากและบรรยากาศ

ฉากที่โดดเด่นที่สุดในเรื่องคือฉาก ขน่าน้อยกลางทุ่งนา เป็นฉากสำคัญของเรื่องสามารถทำให้ปมความขัดแย้งต่าง ๆ คลี่คลายลงได้และถือว่าเป็นการสร้างฉากที่มีความสอดคล้องกับเนื้อเรื่องได้อย่างสมจริง เมื่ออ่านจะรู้สึกเหมือนได้อ่านท่ามกลางทุ่งนาป่าเขาที่มีเสียงสายลมพัดใบข้าว เพราะเป็นความซาบซึ้งลาดของผู้แต่งที่สามารถบรรยายฉากสำคัญของเรื่องได้อย่างละเอียดลออ และฉากนี้เองที่นำเรื่องดำเนินเข้าสู่จุดสุดยอดของเรื่อง ๆ ตามลำดับเวลาตัวละครหลักของเรื่องจึงได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากสิ่งที่ตนได้ประสบพบเจอทำให้เข้าใจโลกและชีวิตมากยิ่งขึ้น เช่น “ขนาน้อยได้ยื่นหยดสุ้าฟ้าฝนมาหลายวันคืน นอกจากเจ้าของที่ซึ่งคนปลูกสร้างมันขึ้น ยังมีโอกาสต้อนรับชาวทุ่งผู้หากินกลางคืนอีกหลายคน ทั้งคนดักกัด หงเบ็ด พวกที่ออกมาตืนกอีลุ้มได้นำเรือเข้ามาหลบฝน ผิงไฟ บางคนก็หลับนอนจนสว่าง ลืมเบ็ดลืมกัด ไปรื้อถอนเมื่อรุ่งเช้าทีเดียว คนแรก ๆ ที่ผ่านมาพักผ่อนในคืนแรกได้ไปพูดจาบอกกล่าวอีกหลายคนถึงความสนุกสนานและน้ำใจที่ได้จากขนานหลังนี้และได้พากันกลับมาอีกครั้ง เด่นไม่พอใจนัก เพราะคนพวกนั้นมาแย่งที่นอน ผ้าห่มในบางที่ เขาไม่ค่อยชอบคนต่างหมู่บ้าน แต่ที่ยุทธพยายามทำความเข้าใจกับเขา” ในฉากนี้เองเป็นฉากที่สร้างปมความขัดแย้ง

ระหว่างเดินกันคนต่างถิ่นที่มาพักอาศัย พี่ๆต้องออกอุบายเพื่อให้เด่นได้เรียนรู้และเข้าใจมากยิ่งขึ้น จนในที่สุดเด่นเข้าใจว่าคนเราต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จึงอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขและความโอบอ้อมอารีนี้เองเป็นสิ่งที่ทำให้ประทับใจไม่มีวันลืมเลือน เช่น “ขนาน้อยกลางทุ่งนาอบอุ่นกว่าเก่า ทุกคนหาปลาได้ บางคืนนั่งล้อมวงผิงไฟกันไปข้างคุยกันไปข้าง คินดาวโพรกโพรยรายอยู่เต็มท้องฟ้า คนดักกัดผ่านมาแวะขอผิงไฟ พอเขาจากไปเขาได้เลือกปลาหมอตูโต ๆ เกล็ดเขียวป๋าวางให้ครึ่งละหกเจ็ดตัวไว้สำหรับเผากินกันดึก ๆ มีบางครั้งเหมือนกันที่คนบ้านอื่นแวะเวียนมาหาข้าวกันหม้อประทังความหิว” ซึ่งในฉากนี้เองที่ทำให้เห็นว่าการแบ่งปันซึ่งกันและกันนั้นมีความสุขยิ่งกว่าสิ่งอื่นใดและถือได้ว่าในปัจจุบันนี้แทบจะหาภาพบรรยากาศเหล่านี้ได้ยากมาก และในตอนท้ายเรื่องฉากขนาน้อยกลางทุ่งนาก็เพิ่มความเข้มข้นจนถึงจุดสุดยอด คือ “ขนาน้อยครีครื้นยิ่งนัก... คนบ้านอื่นทราบเพียงว่า เป็นขนาน้อยของเด็กสามคนกับคนหนุ่มอีกคน กลางคืนมีหัวมัน ข้าว...หุงหรือต้มให้กิน พวกเขาได้มาเยี่ยมเยียนนั่งพูดคุยพร้อมนำข้าวของมาฝาก บางครั้งมีกล้วย ข้าวสาร มะพร้าว ไม้พิน บางคนเอาหมอนกับผ้าห่มมาฝากไว้ เด็ก ๆ เริ่มสนุกพวกเขาต้อนรับคนมาเยือนอย่างรักใคร่ พูดจาทักทายอย่างยิ้มแย้ม” เมื่อฤดูกาลหาปลาสิ้นสุดลงขนาน้อยจึงถูกรื้อเรือเหลือไว้เพียงความทรงจำที่เต็มไปด้วยกลิ่นไอของความสุข

เรื่องขนาน้อยกลางทุ่งเป็นเรื่องที่มีฉากวิถีชีวิตชาวบ้านชนบทโดดเด่นมาก เป็นฉากบ้านนาอย่างที่ทำชาวมได้ยากยิ่งในปัจจุบัน เนื้อเรื่องจะแทรกเหตุการณ์ในวิถีชีวิตบ้านนาไว้ตลอด เช่น ฉากแม่บ้านหุงข้าวท่ามกลางเสียงลูกร้องไห้ เป็นฉากตอนที่บุญพาทักล้างหุงข้าวทำกับข้าวท่ามกลางเสียงลูกร้องอ้อแอ้ ดังบทความที่ว่า “บุญพาทักปลือกฟักเขียวอยู่ในครัว หม้อข้าวเดือดปุดๆอยู่บนเตาดินเผา เมื่อปลือกเขียว ๆ หมดแล้วจึงวางพักลงในกะละมังลูกเล็ก ๆ สองสามท่อนไอร้อนพุ่งขึ้นคว้างพร้อมเม็ดย่น้ำที่ฝาร่วงพรู ..เตี้ยวนะเตี้ยวกก็ได้กินแล้ว.. บุญพาทลบลูก ก่อนเอ้อมมือไปจ้วงน้ำมาล้างฟักที่ฝานเรียบร้อยแล้วหนึ่งชั้น ..อย่าโมโห หิวร้องเสียก่อนละทุนหัว..” ทำให้เห็นถึงความห่วงใยแต่อบอวลไปด้วยความสุขที่มีอยู่จริงในวิถีชีวิตชาวบ้านชนบท

ฉากพ่อसानไซ จับปลาขาย เป็นฉากที่สอดแทรกเข้ามาในเรื่องทำให้รายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ในการดำเนินชีวิตของชาวบ้านธรรมดาที่หาเช้ากินค่ำ พึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการหาเลี้ยงปากท้องของตนและครอบครัว และเป็นการประดิษฐ์วัสดุอุปกรณ์จากสิ่งที่มีในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ โดยการนำไม้ไผ่มาสานไซนำไปจับปลา ถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีความรอบรู้ที่พึ่งพาตนเอง

ฉากลูกหนีหน้าแม่ยามทำผิด เพราะกลัวลูกดู เป็นฉากที่แสดงให้เห็นถึงความใสซื่อของเด็กที่ทำผิดแล้วกลัวแม่ลงโทษ เช่น เด่นที่แม่แม่สั่งให้เฝ้าลูกเปิด แต่มัวทำตัวเกียจคร้านแอบนอนหลับจนเหยี่ยวมาคาบเอาลูกเปิดไปกิน ดังข้อความที่ว่า “เหยี่ยวใหญ่ที่หลุดไปจากสายตาของเด่นเก็บตัวเงียบอยู่บนยอดดงหลังบ้านสองตาอันคมกริบของมันจ้องอยู่ที่เด็กชายและฝูงลูกเปิด ก่อนหน้านั้นมันจะโฉบลงมาครั้งหนึ่งแล้ว หากไม่มีคนเดินผ่านมาเสียก่อน ครานี้เด็กชายหน้าโง่หลับไปแล้ว ลูกเปิดยังอยู่บนคันทนา เหยี่ยวกางปีกพาดลงมาทันที่มันโฉบลงไปในหมู่ลูกเปิดแล้วกลับขึ้นไปในเวลาอันรวดเร็ว ลูกเปิดตกใจร้องหนีลงไปโนนา ปลุกเด็กชายให้ตื่นขึ้นมาอย่างงุนงง เขาดูลูกเปิดทันที เห็นเหยี่ยวเอาลูกเปิดติดกรงเล็บไปหนึ่งตัว บินไปทางป่าสาครทางใต้

นึกถึงเล็บแหลม ๆ ที่ฉีกท้องไส้ลูกเป็ดออก พลันคอตก มันเป็นความไม่เอาไหนของตัวเองแท้ ๆ แม่ต้องตีเราแน่ ๆ...” เมื่อแม่กลับมาเด่นก็โกหกว่าลูกเป็ดอยู่ครบแล้วหนีไปนอนที่บ้านป่าแจ่มจึงรอดตัวไป ไม่ถูกแม่ทำโทษนั่นเอง

ฉากยามน้ำลดคนออกไปจับปลาที่เกยตื้นอยู่ในนา ซึ่งเป็นฉากที่สะการดำรงชีวิตของผู้คนในชนบทที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนหาเช้ากินค่ำ ดังบทความที่ว่า “เขยเดินหายไปโน่นป่าช้า เขาก็ม ๆ นั่ง ๆ บางทีเห็นหัวโผล่ดำ ๆ บางทีไม่เห็นอะไรนอกจากต้นข้าวไหว ๆ เขาเอามือแหวกหญ้ารก เมื่อพบปลานอนหลบแดดอยู่ใต้หญ้า เพิ่งยกพรั้วขึ้นสับเบา ๆ ปลาซ่อนที่นอนรอความตายอยู่ตาแดงก่ำเป็นชกจนตัวแข็ง เขาเอาใส่ไซทันทีแล้วมองหาตัวต่อไป” ยังแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศที่ในน้ำมีปลาในนามีข้าวได้อีกด้วย

ฉากชาวบ้านนัดกันมาคว่ำข้าวเฒ่า ตำข้าวเหนียว เป็นฉากที่แสดงถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านชนบทที่มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ยามว่างก็ทำกิจกรรมทำร่วมกันเพื่อสร้างความสามัคคีแน่นแฟ้นของคนในชุมชน ฉากนี้จึงทำให้เห็นถึงภาพการทำข้าวเฒ่าที่ทุกคนต่างร่วมด้วยช่วยกัน ลงมือทำอย่างขยันขันแข็ง ดังบทความที่ว่า “ตามท้องนาในชนบทก่อนข้าวจะสุก มีอยู่ช่วงหนึ่งข้าวเจ้าหรือข้าวเหนียวในรวงจะแก่จัด ชาวนาเริ่มเก็บข้าวเหนียวสด ๆ มาจากต้น นำมานวดร่อนเอาเฉพาะเม็ดดี ๆ เอาไปคว่ำกับไฟร้อน ๆ พอเนื้อในสุกจึงนำไปตำในครกตำข้าว จนเปลือกแตกละเอียด เนื้อในปั้นแบน พอฝัดเอาเปลือกรำออกเหลือแต่เนื้อข้าวเหนียวแผ่นแบน ๆ เล็ก ๆ เรียกกันว่าข้าวเฒ่า การตำข้าวเฒ่ามักทำกันตอนพลบค่ำหลังจากกินข้าวกินปลาเรียบร้อยแล้ว อีกประการหนึ่งคือทุกคนสิ้นภาระในตอนกลางวัน พอเสียงครกตำข้าวเฒ่าดังตึก ๆ ก็ได้ยินไปถึงบ้านข้างเคียง บางคนจะตื่นขึ้นมามาดูตะเกียง จุดได้มาบ้านที่ตำข้าวเฒ่าอยู่ ช่วยออกแรงตำข้าวคนละครกสองครก บางคนนวดข้าวเหนียวซึ่งเพียงเก็บมาตอนเย็นใส่กระสอบมาพลอยตำด้วย หนุ่มสาวจะเกี้ยวหรือเข้าหยอกกัน พलगช่วยกันตำข้าวเฒ่า ข้าวเหนียว” จากที่กล่าวมาในข้างต้นแสดงให้เห็นวิถีชีวิตชาวบ้านชนบทได้เป็นอย่างดี อีกทั้งตอนท้ายยังเป็นการกล่าวถึงการได้พบปะกันของวัยรุ่นหนุ่มสาวที่ยากนักจะหาโอกาสได้พูดคุยกัน การทำข้าวเฒ่าจึงเป็นการเชื่อมสัมพันธ์อันดีงามของคนในชุมชนให้สามัคคีแน่นแฟ้น

ฉากควายกินซังข้าวหลังจากฤดูเก็บเกี่ยว เป็นฉากที่ถือว่าหาดูได้ยิ่งในปัจจุบัน ดังบทความที่ว่า “ส่วนนอกทุ่งนา ชาวนาได้ออกไปเฝ้าไถอยู่ทั้งวัน เหลือเอาไว้แต่เด็กอ่อนกับคนแก่ห่อหมกคอยเฝ้าดูหลานหรือไล่ไก่ไม่ให้ขึ้นบ้าน ตามนาข้าวที่เก็บเกี่ยวแล้วริมหมู่บ้าน ราวตากข้าวเกิดขึ้นราวแล้วราวเล่า เพื่อใช้เป็นที่พักเลี้ยงข้าวซึ่งเปียกน้ำ ผุงควายถูกปล่อยให้กินซังข้าวสด ๆ หวาน ๆ ที่เพิ่งเก็บเอารวงไปทุกตัวไม่มีเชือกร้อยจมูก เคยมีควายที่ล้ามให้กินซังถูกเชือกกับซังมัดจนจมูกจมน้ำตาย ตัวไหนไม่ต้องการปล่อยก็ล้ามได้เหมือนกัน เพียงแต่เอาไม้ไผ่ลำเล็ก ๆ มาทำเสา ปักไว้ในที่ซังรก ปลายเชือกข้างหนึ่งร้อยจมูกควายเอาไว้ อีกข้างหนึ่งผูกไว้กับปลายเสาไม้ไผ่ ควายจะกินซังด้วยการเดินวนไปรอบเสา เป็นวงกลมซึ่งโตพอที่จะทำให้มันอึด โดยไม่ต้องเปลี่ยนย้ายที่ไปวันหนึ่ง” แต่ทุกวันผู้คนหันมาใช้เทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น การเลี้ยงควายเพื่อใช้ในการเกษตรจึงลดน้อยถอยลงจนแทบจะไม่มีหลงเหลืออยู่เลย หากจะพบควายที่กำลังกินซังข้าวก็ถือว่าแทบจะไม่มี ในอนาคตเด็ก ๆ ที่เกิดมาคงไม่มีใครรู้จักควายกันจริง ๆ คงเห็นเพียงรูปถ่ายที่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ต หรือตามสวนสัตว์ที่เลี้ยงไว้ให้ชมเท่านั้นเอง

บรรยากาศในเรื่องเป็นบรรยากาศที่สบาย ๆ ไม่ตึงเครียดอบอุ่นด้วยวิถีชีวิตของชาวชนบทท่ามกลางธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ อย่างเช่น บรรยากาศในตอนเปิดเรื่อง “พอตกบ่ายสามลมอ่อนพัดลงมาจากฟ้า ตะวันตก ล้อใบข้าวในนาหวีด ๆ ใบข้าวถูกลมลูบจนเอนลู่ ไล่หลังกันไปราวคลื่นในทะเล แลสุดลูกหูลูกตาที่ ชายป่าละเมาะซึ่งมองเห็นอยู่ลิบ ๆ ไม้ทั้งกอเหวี่ยงลำต้นเบียดกันออกแดด ใบแห้งร่วงปลิว ใฝ่อ่อนลำหนึ่ง หักโผลงทันทีเมื่อลมกระโชกแรงมาอีกรอบหนึ่ง” ซึ่งเป็นบรรยากาศทางกายภาพที่สนับสนุนเนื้อเรื่องให้มีความสมจริงผู้อ่านจึงเกิดจินตนาการตามได้อย่างเห็นภาพ และบรรยากาศในแต่ละตอนมีความสัมพันธ์จนอยากที่ แยกออกจากกันได้ ไม่ว่าจะเป็นฉากสำคัญของเรื่องเช่นฉากขนานน้ำยกลางทุ่งนาที่มีบรรยากาศครึกครื้น ดังบทความที่ว่า “ขนานน้ำยครึกครื้นยิ่งนัก... คนบ้านอื่นทราบเพียงว่า เป็นขนานของเด็กสามคนกับคนหนุ่มอีกคน กลางคืนมีหัวมัน ข้าว... หุงหรือต้มให้กิน พวกเขาได้มาเยี่ยมเยียนนั่งพูดคุยพร้อมนำข้าวของมาฝาก บางครั้งมีกล้วย ข้าวสาร มะพร้าว ไม้พิน บางคนเอาหมอนกับผ้าห่มมาฝากไว้ เด็ก ๆ เริ่มสนุกพวกเขาต้อนรับคนมา เยือนอย่างรักใคร่ พุดจาทักทายอย่างยิ้มแย้ม” ซึ่งมีความเหมาะสมเพราะฉากมีความเกี่ยวข้องกับบรรยากาศ ของเรื่องมากจนอาจกล่าวได้ว่าสองสิ่งนี้จะต้องปรากฏคู่กันไปเสมอ

บรรยากาศที่ปรากฏในฉากอื่น ๆ เช่น ฉากแม่บ้านหุงข้าวท่ามกลางเสียงลูกร้องไห้ พ่อसानไซ ไม่ก็จับ ปลาขาย ลูกหนีหน้าแม่ไปค้ำบ้านอื่นเพราะกลัวแม่ดุที่เฝ้าจนเบ็ดหาย ยามน้ำลด คนออกไปจับปลาที่เกยตื้น อยู่ในนา ชาวบ้านนัดกันมาคว่ำข้าวเฒ่า ตำข้าวเหนียว ควายได้กินซังข้าวหลังหน้าเก็บเกี่ยว เด็ก ๆ เหล่าใฝ่ ออกไปปิ้งธง จับปลาได้ก็เปิดไซดูว่าใครได้อะไรมา เป็นชิงแข่งกันในทันที ฉากเหล่านี้ ถึงจะเล่าอย่างงดงาม แต่ก็ไม่ได้มองข้ามความยากจน การเอาเปรียบและนิสัยเห็นแก่ตัวของคนไปเลย ซึ่งทำให้ผู้อ่านเข้าถึง บรรยากาศความเป็นวิถีชีวิตชาวบ้านชนบทได้เป็นอย่างดี

บทที่ 3 กลวิธีการแต่ง

กลวิธีในการแต่งนับเป็นส่วนสำคัญยิ่งของการเขียนวรรณกรรม เพราะเป็นส่วนที่แสดงให้เห็นถึงฝีมือและความสามารถเฉพาะตัวของผู้แต่งแต่ละคน ซึ่งยากที่จะเลียนแบบกันได้ การวิเคราะห์กลวิธีการแต่ง หมายถึง การที่ผู้อ่านพิจารณาว่าผู้แต่งมีวิธีการสร้างงานเขียนของตนให้มีชีวิตชีวน่าอ่าน มีความถูกต้อง สมจริง และมีความเป็นตัวของตัวเองตลอดจนมีความแปลกใหม่ต่างไปจากงานเขียนของคนอื่นอย่างไร เพราะเหตุใด และวิธีการดังกล่าวนี้ใช้ได้ผลมากน้อยเพียงไร ผู้อ่านจะสังเกตกลวิธีการแต่งของผู้แต่งแต่ละคนได้จากสิ่งต่อไปนี้คือ

1. กลวิธีในการแต่ง

กลวิธีในการแต่ง หมายถึง กลวิธีในการเสนอเรื่อง ทำให้เรื่องน่าอ่านน่าสนใจ และมีผลต่อการดำเนินเรื่อง ซึ่งผู้แต่งพยายามสร้างขึ้นเพื่อให้งานเขียนของตนมีลักษณะเด่น แปลก และมีคุณค่า โดยทั่วไปมักพึงเลี้ยงที่เรื่องต่อไปนี้คือ

1.1. กลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง ผู้แต่งได้ตั้งชื่อเรื่องตามชื่อสถานที่สำคัญในเรื่องนั้นคือ “ชนาน้อยกลางทุ่งนา” ทำให้วรรณกรรมเรื่องนี้มีลักษณะเด่นสะดุดตาสะดุดใจผู้อ่าน สามารถเรียกร้องความสนใจของผู้อ่านให้ยากอยากติดตามอ่านได้เป็นอย่างดี

1.2. กลวิธีการเล่าเรื่อง โดยที่ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องของตัวเองใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร โดยที่ผู้แต่งสามารถสื่อความคิดของตนผ่านตัวละครได้โดยสะดวกและสามารถเล่าได้ทุกเรื่องที่เกี่ยวข้อง ตัวละครไม่ว่าจะเป็นเรื่องภายนอกหรือว่าภายในจิตใจของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงได้ง่ายและเข้าใจเรื่องได้ตรงตามทีผู้แต่งสื่อสารออกมา

1.3. กลวิธีเกี่ยวกับการดำเนินเรื่อง เป็นการเป็นเรื่องด้วยการบรรยายฉากเป็นการเปิดเรื่องที่สำคัญมากตอนหนึ่ง ผู้แต่งจึงเปิดเรื่องได้อย่างน่าสนใจ ผู้อ่านจึงเกิดความอยากรู้อยากเห็นติดตามเรื่องราวในตอนต่อไปจนจบเรื่อง เช่นคำบรรยายที่ว่า “พอดตกบ่าสามลมอุ่นพัดลงมาจากฟ้าตะวันตก ล้อใบข้าวในนาหวีด ๆ ใบข้าวถูกลมลูบจนเอนลู่ ไส้หลังกันไปราวคลื่นในทะเล แลสุดลูกหูลูกตาที่ชายป่าละเมาะซึ่งมองเห็นอยู่ลิบ ๆ ไม้ทั้งกอเหวี่ยงลำต้นเบียดกันออกแอด ใบแห้งร่วงปลิว ไม้อ่อนลำหนึ่งหักโงงลงทันทีเมื่อลมกระโชกแรงมาฮือหนึ่ง”จากการพรรณนาข้างต้นเป็นการเปิดเรื่องด้วยฉากท้องไรท้องนา ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการเห็นภาพตามได้และถือว่าการเปิดเรื่องได้อย่างน่าสนใจ เห็นถึงความสวยงามของธรรมชาติตามท้องไรท้องนาที่มีกลิ่นไอของความเป็นชนบท

กลวิธีการสร้างความขัดแย้งในการดำเนินเรื่อง เป็นการสร้างปมขัดแย้งกับตนเองของตัวเองตัวละคร เป็นปมหลักและมีปมขัดแย้งอื่น ๆ อีกเพื่อเสริมเรื่องให้มีความน่าสนใจ ส่วนปมขัดแย้งหลักเกิดจากตัวละครที่ชื่อ เตน ไม่อยากไปโรงเรียน เช่นคำกล่าวของตัวละครที่ว่า “ผมไม่อยากเรียนเลย” และปมขัดแย้งนี้เองที่ทำให้

เกิดเรื่องราวต่าง ๆ และถือได้ว่าเป็นการสร้างปมความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในใจของตัวละครเอก เรื่องจึงดำเนินไปอย่างเข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเด่นมีอคติต่อการศึกษว่าเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นในการดำรงชีวิต

กลวิธีการเรียงลำดับเหตุการณ์ในเรื่อง การดำเนินเรื่องเป็นการดำเนินไปตามลำดับเวลา ทำให้เข้าใจได้ง่ายไม่วกวนไปมาจนเกิดความสับสนแต่อย่างใด เพราะมีการดำเนินเรื่องตามลำดับเวลาเป็นฉาก ๆ จึงถือได้ว่าเป็นการดำเนินเรื่องที่ดีมีลำดับขั้นตอนจนไปถึงจุดจบของเรื่อง และยังสอดแทรกวิถีชีวิตของชาวบ้านในชนบทไว้ตลอดทั้งเรื่อง เช่น แม่บ้านหุงข้าวท่ามกลางเสียงลูกร้องให้ พ่อसानไซและจับปลาขาย ลูกหนีหน้าแม่ไปค้ำบ้านอื่นเพราะกลัวแม่ดุที่เฝ้าจนเปิดหาย ยามน้ำลดคนออกไปจับปลาที่เกยตื้นอยู่ในนา ควายได้กินขี้ข้าวหลังหน้าเก็บเกี่ยว เด็ก ๆ เหล่าเผลอออกไปปิ้งจก จับปลาตุ๋นที่ตักปลาไว้ การดำเนินจึงมีความเข้มข้นมากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อจะนำไปสู่จุดจบของเรื่อง

กลวิธีการจบเรื่องถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะเป็นจุดที่สร้างความประทับใจในตอนจบให้แก่ผู้อ่านและตราตรึงใจไปตราบนานเท่านาน ในเรื่องเป็นการจบแบบสุขนากกรรมที่ตัวละครชื่อ เด่น มีการเปลี่ยนแปลงในแง่มุมมองความคิดไปในทางที่ดีสนใจที่จะศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้นไป เด่นมีความสนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียนอีกครั้ง ดังข้อความที่ว่า “เปิดเทอมใหม่ ชอบกับเด่นได้เดินเคียงคู่กันไปเรียนอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่ไม่ได้ร่วมเดินกันถึงหนึ่งปีการศึกษาเต็ม ๆ” และ “เด็กชายทั้งสองคนต่างกระโดดโลดเต้น ไล่จับกันไปบนคันนา เหมือนกับนกน้อยที่กำลังรื่นเริงกับสายลม” ซึ่งเป็นกรจบเรื่องที่ดีได้นำประทับใจยิ่งนัก เพราะตัวละครมีความเปลี่ยนแปลงและถึงจุดสุดยอดของเรื่อง ทั้งยังมีความเปรียบเด็กทั้งสองกับนกน้อยที่กำลังรื่นเริงกับสายลมทำให้ผู้อ่านเห็นภาพได้อย่างชัดเจน

1.4.กลวิธีการสร้างตัวละคร ผู้แต่งได้กำหนดให้ตัวละครมีความสำคัญมากกว่าโครงเรื่อง เพราะถือว่าตัวละครเป็นผู้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ จนทำให้เกิดเหตุการณ์ในเรื่องขึ้น อีกทั้งตัวละครมีลักษณะสมจริงเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ ระหว่างที่เล่าเรื่องนั้นเรื่องนี้ไปเพลิน ๆ ผู้แต่งก็ค่อย ๆ แนะนำตัวละครแต่ละตัวออกมาเรื่อย ๆ จนครบทุกตัวละคร เช่น “ผู้หญิงวัยเกินหกสิบ ผิวขาว ร่ามผอมสับ เดินกะเผลกกะเผลกปากไว เมื่อแก้อ้าปากพูดจะเห็นฟันทองอร่ามอยู่ที่กรามด้านบนขวา จำนวนห้าซี่ด้วยกัน แก่สุดสำหรับยิ้มให้คนที่พูดด้วย แต่เพื่อนบ้านหลายคนว่าเป็นรอยยิ้มที่น่าเกลียด มีบ้างบางครั้งก็แกปากดี โดยเฉพาะตอนที่แกขึ้นราคากะปิ น้ำตาลหรือน้ำมัน...” การบรรยายลักษณะตัวละครข้างต้นเป็นการบรรยายถึงตัวละครที่ชื่อ ป้าขาว เป็นต้น

1.5.กลวิธีการสร้างฉากและบรรยากาศ ในเรื่องขนานน้อยกลางทุ่งนาผู้แต่งสามารถสร้างฉากและบรรยากาศผ่านคำบรรยายของผู้แต่งได้อย่างเห็นภาพ ยังกล่าวถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่ชุมชนยึดถือปฏิบัติได้เป็นอย่างดี และยังมีการใช้ภาษาถิ่นสอดแทรกเข้ามาในเรื่อง ทำให้ผู้อ่านทราบว่าเรื่องนั้นเกิดขึ้นที่ใด เช่น “ขนานน้อยครึกครื้นยิ่งนัก... คนบ้านอื่นทราบเพียงว่า เป็นขงนำของเด็กสามคนกับคนหนุ่มอีกคนกลางคืนมีหัวมัน ข้าว...หุงหรือต้มให้กิน พวกเขาได้มาเยี่ยมเยียนนั่งพูดคุยพร้อมนำข้าวของมาฝาก บางครั้งมี

กล้วย ข้าวสาร มะพร้าว ไม้พิน บางคนเอาหมอนกับผ้าห่มมาฝากไว้ เด็ก ๆ เริ่มสนุกพวกเขาต้อนรับคนมาเยือนอย่างรักใคร่ พุดจาทักทายอย่างยิ้มแย้ม”

2. ท่วงทำนองการแต่ง

ท่วงทำนองในการแต่งของผู้แต่งหรือสไตล์ของผู้แต่ง คือ ท่วงทำนองในการแต่งวรรณกรรมของผู้แต่งแต่ละคน ซึ่งต่างก็มีลักษณะเด่นเฉพาะตัวไม่ซ้ำกัน ทั้งนี้เป็นเพราะผู้แต่งแต่ละคนต่างมีแบบแผนในการเลือกสรรคำ การเลือกใช้สำนวนโวหารและวิธีการเรียบเรียงประโยคแตกต่างกัน นอกจากนี้ผู้แต่งแต่ละคนยังมีทัศนคติหรือทำที่ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดแตกต่างกันอีกด้วย ดังนั้นผู้อ่านหลายคนสามารถรับรู้ได้ว่า ตนกำลังอ่านวรรณกรรมผู้แต่งคนใด โดยไม่ต้องดูชื่อผู้แต่งนั้น ซึ่งจำลอง ฝั่งชลจิตร ก็มีท่วงทำนองที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน บางช่วงสามารถบรรยายได้ดีเสียจนเหมือนนั่งอ่านอยู่ท่ามกลางทุ่งนาที่ต้นข้าวเอนลู่ลมเป็นลูกคลื่นตามสายลมโชยเลยทีเดียว เช่น “ฟ้าเริ่มเปลี่ยนสีมาหลายวัน ลมพัดแรงหลังเที่ยง สีฟ้าวันหลังจากนั้นฝนก็ตกลงมาจากฟ้า ตกเปาะแปะมาทุกวัน น้ำในคลองเพิ่มปริมาณเช่นเดียวกับในนาข้าว ข้าวก็สุกเหลือง ยามเช้าแดดเหลืองกร้าว ชาวนารีบเก็บรวงแห้งเอาขึ้นเก็บไว้บนเพิงข้าวอย่างมิดชิด ลมเที่ยงไกวแรงนัก รวงข้าวเสียดสีกันกรียว” ทำให้เห็นถึงลีลาการใช้ภาษาได้อย่างสละสลวย ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการตามได้เห็นภาพสมจริง

บทที่ 4 คุณค่า

การวิเคราะห์คุณค่าของวรรณกรรม คือการที่ผู้อ่านพิจารณาคุณค่าของวรรณกรรมโดยใช้ตัวผู้อ่านเอง เป็นเกณฑ์สำคัญในการตัดสินประเมินค่าวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ ฉะนั้นเพื่อให้การตัดสินและประเมินค่า วรรณกรรมเป็นไปอย่างบริสุทธิ์และยุติธรรม ผู้อ่านจึงควรขจัดอคติความรู้สึกและประสบการณ์ส่วนตัวออกไป ให้หมด หรือให้เหลือน้อยที่สุดและพยายามทำใจให้เป็นกลางที่สุดแล้วพิจารณาประเมินค่าต่าง ๆ ดังนี้

1.คุณค่าทางอารมณ์

ขนำน้อยกลางทุ่งนา สามารถสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้ผู้อ่านเป็นอย่างมาก เมื่อได้เปิดอ่าน แทบจะวางไม่ลง ทั้งตัวละครในเรื่องก็มีความสมจริงทำให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนตนเองเป็นเด็กอีกครั้ง ไม่ว่าจะ เป็นในตอนที่ทำให้ความผิดแล้วกลัวถูกแม่ทำโทษจนต้องเอาตัวรอดด้วยการไปนอนบ้านคนอื่น และวิถีชีวิตที่ สอดแทรกเข้ามาตลอดทั้งเรื่องผู้อ่านจึงเกิดความเพลิดเพลินอยู่ตลอดเวลา เพราะการดำเนินเรื่องมีลำดับ ชั้นตอนตามกาลเวลาไม่วกวนไปมา

2.คุณค่าทางปัญญา

จากวรรณกรรมเรื่อง ขนำน้อยกลางทุ่งนา ผู้อ่านได้รับความรู้ต่าง ๆ ผ่านตัวละครในเรื่องและสามารถ นำความรู้ต่าง ๆ มาใช้ในการดำเนินชีวิต เช่น การหาปลา การดำข้าว การจักสาน เป็นต้น ทั้งยังมีการ สอดแทรกคุณธรรมด้านต่าง ๆ ผ่านการกระทำของตัวละครไว้มากมายหลายด้าน เช่น การรู้จักแบ่งปัน การมี น้ำใจ การไม่เล่นพนัน เป็นต้น และเข้าใจชีวิตในแง่ที่ควรจะเข้าใจ ถือได้ว่าเป็นเรื่องที่มีประโยชน์แก่ ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

3.คุณค่าด้านสังคม

สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ความมีน้ำใจโอบอ้อมอารีต่อคนอื่น ทำให้ เกิดความรักใคร่สมัครสมาน ตัวอย่างเช่น การทำข้าวเฒ่า “ตามท้องนาในชนบทก่อนข้าวจะสุก มีอยู่ช่วงหนึ่ง ข้าวเจ้าหรือข้าวเหนียวในรวงจะแก่จัด ชาวนาเริ่มเก็บข้าวเหนียวสด ๆ มาจากต้น นำมานวดร่อนเอาเฉพาะ เม็ดดี ๆ เอาไปคั่วกับไฟร้อน ๆ พอเนื้อในสุกจึงนำไปตำในครกตำข้าว จนเปลือกแตกละเอียด เนื้อในบี้แบน พอผัดเอาเปลือกร้อออกเหลือแต่เนื้อข้าวเหนียวแผ่นแบน ๆ เล็ก ๆ เรียกกันว่าข้าวเฒ่า การตำข้าวเฒ่ามักทำ กันตอนพลบค่ำหลังจากกินข้าวกินปลาเรียบร้อยแล้ว อีกประการหนึ่งคือทุกคนสิ้นภาระในตอนกลางวัน พอ เสียงครกตำข้าวเฒ่าดังตึก ๆ ก็ได้ยินไปถึงบ้านข้างเคียง บางคนจะตื่นขึ้นมากลุดตะเกียง จุดไฟมาบ้านที่ตำ ข้าวเฒ่าอยู่ ช่วยออกแรงตำข้าวคนละครกสองครก บางคนนวดข้าวเหนียวซึ่งเพียงเก็บมาตอนเย็นใส่กระสอบ มาพลอยตำด้วย หนุ่มสาวจะเกี้ยวหรือแย้หยอกกัน พलगช่วยกันตำข้าวเฒ่า คั่วข้าวเหนียว” จากที่กล่าวมา ในข้างต้นแสดงให้เห็นวิถีชีวิตชาวบ้านชนบทได้เป็นอย่างดีอีกทั้งตอนท้ายยังเป็นการกล่าวถึงการได้พบปะกัน ของวัยรุ่นหนุ่มสาวที่ยากนักจะหาโอกาสได้พูดคุยกัน การทำข้าวเฒ่าจึงเป็นการเชื่อมสัมพันธ์อันดีงามของคน ในชุมชนให้สามัคคีแนบแน่น

4.คุณค่าด้านครอบครัว

จากเรื่องสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของครอบครัว ที่เป็นสถาบันหลักในการอบรมเลี้ยงดูลูกหลานของตนให้เติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต ดังนั้นการอบรมสั่งสอนถือเป็นเรื่องที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของเด็กเป็นอย่างมาก วรรณกรรมเยาวชนเรื่อง ขนน้อยกลางทุ่งนา จึงเป็นดังการเตรียมตัวที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า และยังทำให้เด็กเข้าใจโลกและชีวิตได้เป็นอย่างดี

5.คุณค่าด้านการศึกษา

จากเรื่องขนาน้อยกลางทุ่งนา ให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก เห็นได้จากป่าแจ่ม นวล และกลิ่น ต่างก็เห็นถึงสิ่งที่สำคัญที่สุดที่มอบให้ลูกของตนนั่นคือการศึกษา การศึกษาทำให้มีความรู้ความสามารถที่จะนำไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองในอนาคต และถือได้ว่าเป็นตัวละครที่ทำหน้าที่ของแม่ได้ดีที่สุด ตัวอย่างเช่น นวลที่ห่วงอนาคตของเตนลูกชายเป็นอย่างมาก ดังข้อความที่ว่า “ไม่ได้ แม่ไม่ยอมเด็ด ๆ สมัยนี้เขาเรียนกันทั้งนั้น ดูอย่างพี่ยุท พี่ยอมซี พ่อเรียนจบแล้วไม่รู้มาเป็นอะไร มีเงินเดือนหลงใช้...” ซึ่งทำให้เห็นหัวอกคนเป็นแม่ที่อยากให้ลูกมีการศึกษาได้เป็นอย่างดี

6.คุณค่าด้านความรัก

ความรักที่ปรากฏในเรื่องเป็นความรักที่พ่อแม่มีต่อลูก ซึ่งเป็นความรักที่บริสุทธิ์และยิ่งใหญ่ พ่อแม่ทำทุกอย่างได้เพื่อลูกของตน ไม่ว่าจะตนจะต้องเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าสักเพียงไหนก็ตาม อยากให้ลูกของตนได้อยู่สุขสบายมีการศึกษาที่สูง ๆ จะได้เป็นเจ้าคนนายคนในอนาคต เช่น บุญพามีฐานะยากจนที่สุด ถึงแม้ฐานะของตนจะยากจนสักเพียงไรบุญพาก็ไม่เคยให้ลูก ๆ ของตนต้องอด ๆ อดอยาก ๆ บุญพาให้ลูกของตนกินอิ่มนอนหลับเสมอ

บทที่ 5 สรุป

“ขนานน้อยกลางทุ่งนา” เล่มนี้ เป็นนวนิยายที่แสดงภาพชีวิตของเด็ก ๆ ในชนบทได้อย่างชัดเจน อีกทั้งกลวิธีในการแต่งเรื่องทั้งดงามไปด้วยวรรณศิลป์ มีฉาก-บรรยากาศและตัวละครที่สมจริง ผู้อ่านจะได้รับคุณค่าทั้งทางด้านอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ จากตัวละครและได้สาระด้านต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตจากนวนิยายเรื่องนี้ อย่างสมบูรณ์ ทั้งยังได้สอดแทรกเรื่องราวให้เด็ก ๆ ได้รู้ถึงคุณธรรมด้านต่างๆ มากมายหลายด้าน ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจชีวิตในแง่ที่ควรจะเข้าใจ และทำให้ผู้อ่านเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา จึงถือได้ว่าวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นนวนิยายดีเด่นอีกเรื่องหนึ่งที่เด็ก ๆ ไม่ควรพลาดที่จะหยิบยกขึ้นมาอ่านเพราะวรรณกรรมเยาวชนเล่มนี้ทั้งดงามไปด้วยวรรณศิลป์ อยากรู้ให้เด็กและผู้ใหญ่ทุกคนได้อ่านวรรณกรรมเยาวชนเล่มนี้ จะได้เห็นถึงความงามของผืนแผ่นดินและธรรมชาติมากขึ้น ซึ่งเป็นบรรยากาศบ้านนาอย่างที่หาอ่านจากหนังสือรุ่นหลัง ๆ ได้ยากแล้ว ในปัจจุบันฉากอย่างที่เล่าก็หาได้ยากยิ่งเช่นกัน บางช่วงบรรยายได้ดีเสียจนเหมือนนั่งอ่านอยู่กลางทุ่งข้าวที่ใบเขียวเอนลู่ลมเป็นลูกคลื่นตามสายลมโชยเลยทีเดียว เนื้อเรื่องจะแทรกเหตุการณ์ในชีวิตบ้านนาไว้ตลอด แม่บ้านทุ่งข้าวท่ามกลางเสียงลูกร้องไห้ ลูกหนีหน้าแม่ไปค้างบ้านอื่นเพราะกลัวแม่ดุที่เฝ้าจนเบ็ดหาย ยามน้ำลด คนออกไปจับปลาที่เกยตื้นอยู่ในนา ชาวบ้านนัดกันมาคว่ข้าวเม่า ตำข้าวเหนียว ควายได้กินซังข้าวหลังหน้าเก็บเกี่ยว เด็ก ๆ เหล่าเฝ้าออกไปปูกเบ็ด จับปลาได้ก็เปิดไซดูว่าใครได้อะไรมาบ้าง ฉากเหล่านี้ถึงจะเล่าอย่างดงามแต่ก็ไม่ได้มองข้ามความยากจน การเอาเปรียบและนิสัยเห็นแก่ตัวของคนไปเลย หลังจากเล่าเรื่องโน้นเรื่องนี้อยู่เพลิน ๆ ทயอยแวะนำตัวละครออกมาจนครบ เรื่องก็ค่อย ๆ ขมวดเข้าจุดสุดยอดได้อย่างนุ่ม ๆ โดยมีขนานน้อยกลางทุ่งเป็นจุดเปลี่ยนเหตุการณ์ทั้งหมด วรรณกรรมเยาวชนเล่มนี้มีฉากและบรรยากาศอบอุ่น อ่านแล้วสบายใจ นอกจากจะมีการสร้างตัวละครคนดี-คนร้ายให้ลื่นแล้ว เรื่องยังแฝงบทเรียนไว้มากมาย ทั้งเรื่องความมีน้ำใจให้กัน ความสำคัญของการศึกษา และการดำรงตนเป็นผู้ใหญ่ที่ดี